

"มหาวิทยาลัยชั้นนำที่มีความเป็นเลิศทางการเกษตรในระดับนานาชาติ"

เทคนิคการเขียนข้อเสนอโครงการวิจัยสถาบัน

โดย

รองศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ จรรยาสุภาพ

รองศาสตราจารย์จำเนียร บุญมาก

27 มีนาคม 2555

มหาวิทยาลัยแม่โจ้
Maejo University

มหาวิทยาลัยชั้นนำ
ที่มีความเป็นเลิศทางการเกษตร ในระดับนานาชาติ

ความหมายการวิจัยสถาบัน (Institutional Research)

- การดำเนินงาน

การวิจัยสถาบัน หมายถึง การดำเนินงานวิจัยเชิงประเมินเกี่ยวกับองค์กร เพื่อใช้ผลการวิจัยเชิงประเมินนั้นมาประกอบการตัดสินใจในการจัดทำนโยบายและแผนวิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์ ขององค์กรนั้นต่อไป

มหาวิทยาลัยแม่โจ้
Maejo University

ความหมายการวิจัยสถาบัน (Institutional Research)

- **เป็นการศึกษาค้นคว้า**

เป็นการศึกษา ค้นคว้า อย่างเป็นระบบ ลักษณะหนึ่ง มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษา สภาพปัจจุบัน ปัญหาหรือเพื่อพัฒนา งานของหน่วยงานหรือองค์กร เป็นการวิจัยที่เน้นการศึกษา ค้นคว้า รวบรวมและใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจใน กระบวนการบริหารงานของสถาบัน

ความหมายการวิจัยสถาบัน (Institutional Research)

- **เป็นการศึกษาและวิเคราะห์**

การศึกษาและวิเคราะห์เกี่ยวกับการดำเนินงาน สภาพแวดล้อม และกระบวนการของสถาบันอุดมศึกษา เพื่อประโยชน์ในการจัดหาข้อมูลสำหรับสนับสนุนการวางแผน การกำหนดนโยบาย และการตัดสินใจเรื่องต่างๆ

แนวคิดและหลักการทั่วไปของการวิจัยสถาบัน

- เป็นการทำวิจัยในหน่วยงาน สถาบัน หรือองค์กรใดองค์กรหนึ่งโดยเฉพาะ
- เป็นการทำวิจัยตามขอบเขต ลักษณะ หน้าที่ หรือโครงสร้างของงานที่รับผิดชอบ หรือปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละองค์กร
- เป็นการทำวิจัยทั้งปัญหาเฉพาะหน้าที่ หรือการวางนโยบาย หรือแผนระยะยาว

แนวคิดและหลักการทั่วไปของการวิจัยสถาบัน

- ผลงานวิจัยสถาบัน นำมาแก้ไขปัญหาหรือกำหนดนโยบายหรือพัฒนาองค์กร
- ผู้วิจัยเป็นบุคลากร นักวิจัย หรือนักวิชาการ ที่สังกัดอยู่ภายในหน่วยงาน
- ใช้ระยะสั้น หวังผลเร็ว เพราะต้องการใช้ข้อมูล อาจจะไม่เกิน 6 เดือน
- ขั้นตอนการนำเสนอโครงร่างต้องรวดเร็ว ไม่มีขั้นตอนมาก

มหาวิทยาลัยขอนแก่น
กึ่งความเป็นเลิศทางการศึกษาระดับนานาชาติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยสถาบัน

- วิจัยเพื่อแก้ปัญหา สำหรับใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจติดตาม และปรับเปลี่ยนการดำเนินงานของสถาบัน
- วิจัยเพื่อการตัดสินใจ ในกรณีที่ไม่มีปัญหา แต่ต้องการตัดสินใจในบางเรื่อง
- วิจัยเพื่อวางแผนอนาคต เพื่อเตรียมความพร้อมดำเนินงาน
- วิจัยเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา

 มหาวิทยาลัยแม่โจ้
Maejo University

มหาวิทยาลัยขอนแก่น
กึ่งความเป็นเลิศทางการศึกษาระดับนานาชาติ

ข้อมูลที่ต้องมี

Data Base ในสถาบันอุดมศึกษา

Internal Data Base	External Data Base
<ul style="list-style-type: none"> - ด้านการบริหารจัดการ - ด้านบุคลากร - ด้านนักศึกษา - ด้านการเงิน - การคลัง - ด้านทรัพยากร - ด้านโปรแกรมการศึกษา - หลักสูตร - ฯลฯ 	<p>ผลกระทบจาก</p> <ul style="list-style-type: none"> - นโยบายของรัฐบาล - นโยบายอุดมศึกษา - ความต้องการของสังคม และผู้ประกอบการ - การกระจายอำนาจ - ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี - ความต้องการของชุมชน - การจัดการสิ่งแวดล้อม - สภาพทางเศรษฐกิจ - การจ้างงาน - วัฒนธรรม ประเพณี - ฯลฯ

มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ที่มีความเป็นเลิศทางการเกษตรในระดับนานาชาติ

โครงการวิจัยสถาบันที่ได้รับการอุดหนุน

ปีงบประมาณ 2553

1. ทักษะคติและผลกระทบของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ที่มีต่อชุมชน / ท้องถิ่น
2. ความสุขในการทำงานของบุคลากร มหาวิทยาลัยแม่โจ้
3. อัตลักษณ์และภาพลักษณ์มหาวิทยาลัยแม่โจ้ในสายตาผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับองค์กร กรณีศึกษานักวิชาการผู้นำทางความคิดและนักศึกษาในเขตพื้นที่เชียงใหม่

มหาวิทยาลัยแม่โจ้
Maejo University

มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ที่มีความเป็นเลิศทางการเกษตรในระดับนานาชาติ

โครงการวิจัยสถาบันที่ได้รับการอุดหนุน

ปีงบประมาณ 2553

4. การศึกษาประสิทธิภาพการใช้พื้นที่อาคารในการจัดการเรียนการสอนห้องเรียน มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ปีการศึกษา 2552
5. ความเป็นไปได้และแนวทางการพัฒนามหาวิทยาลัยแม่โจ้ สู่มหาวิทยาลัยที่เน้นการผลิตบัณฑิตเฉพาะทางระดับบัณฑิตศึกษาและวิจัย

มหาวิทยาลัยแม่โจ้
Maejo University

โครงการวิจัยสถาบันที่ได้รับการอุดหนุน

ปีงบประมาณ 2554

1. ผลการดำเนินงานและรูปแบบการบริหารหน่วยงาน
วิสาหกิจที่เหมาะสมในมหาวิทยาลัยแม่โจ้ (กรณีศึกษาสถาบัน
ตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการ ผลิตภัณฑ์/ศูนย์วิจัย
พลังงาน/ฟาร์มมหาวิทยาลัย)
2. การวิจัยเพื่อพัฒนาการบริหารและงบประมาณของ
คณะ/สำนักในมหาวิทยาลัยแม่โจ้

โครงการวิจัยสถาบันที่ได้รับการอุดหนุน

ปีงบประมาณ 2554

3. ระบบการบริหารจัดการหอพักนักศึกษา (รวมถึง
ความมั่นคง ปลอดภัย)
4. ระบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพของหน่วยงาน
สนับสนุนระดับคณะ/สำนักในมหาวิทยาลัยแม่โจ้
5. การพัฒนาการจัดการการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ
ที่มหาวิทยาลัยแม่โจ้

โครงการวิจัยสถาบันที่ได้รับการอุดหนุน

ปีงบประมาณ 2555

1. แนวทางการพัฒนามาตรฐานหอพักของนักศึกษา ทั้งภายในและภายนอก มหาวิทยาลัยแม่โจ้
2. แนวทางการสร้างแผนทีมงานวิจัยและบริการวิชาการ ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้
3. การพัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับการจัดการศึกษาของ มหาวิทยาลัยแม่โจ้เพื่อมุ่งสู่ประชาคมอาเซียน

มหาวิทยาลัยแม่โจ้
 Maejo University

มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ
ที่มหาวิทยาลัยแม่โจ้

โครงการวิจัยสถาบันที่ได้รับการอุดหนุน

ปีงบประมาณ 2555

4. ปัจจัยที่มีผลและแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานวิจัยและบริการวิชาการที่ได้รับจากแหล่งทุนภายนอก - *ส.เวระชัย ๒๕๐๗.-*
5. การรับรู้และทัศนคติของนักศึกษาและบุคลากรต่อ สหกิจศึกษา
6. สภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยแม่โจ้

มหาวิทยาลัยแม่โจ้
 Maejo University

กำหนดการอบรมเทคนิคการเขียนข้อเสนอโครงการวิจัยสถาบัน

- 9.00 – 10.30 น. ความสำคัญของการวิจัยสถาบัน กรณีในการพิจารณางานวิจัยสถาบันของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ (วิทยากร: รศ. ดร. ประเสริฐ จรรยาสุภาพ)
- 10.30–10.45 น. พักรับประทานอาหารว่าง
- 10.45–12.00 น. รูปแบบการเขียนข้อเสนอโครงการวิจัยสถาบันของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ (วิทยากร: รศ. จำเนียร บุญมาก)
- 12.00–13.00 น. พักรับประทานอาหารกลางวัน
- 13.00–14.30 น. การฝึกปฏิบัติการเขียนข้อเสนอโครงการวิจัยสถาบันของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ (วิทยากร: รศ. ดร. ประเสริฐ จรรยาสุภาพ และ รศ. จำเนียร บุญมาก)
- 14.30–14.45 น. พักรับประทานอาหารว่าง
- 14.45–16.00 น. การฝึกปฏิบัติการเขียนข้อเสนอโครงการวิจัยสถาบันของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ (ต่อ) (วิทยากร: รศ. ดร. ประเสริฐ จรรยาสุภาพ และ รศ. จำเนียร บุญมาก)

โครงการวิจัยสถาบันที่ได้ทุนสนับสนุนในปีงบประมาณ ๒๕๕๓ - ๒๕๕๕

วิจัยสถาบัน ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๓

- ๑.๑ ทักษะคิดและผลกระทบของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ที่มีต่อ ชุมชน / ท้องถิ่น
งบประมาณ จำนวน ๖๐,๐๐๐ บาท
- ๑.๒ ความสุขในการทำงานของบุคลากร มหาวิทยาลัยแม่โจ้
งบประมาณจำนวน ๔๐,๐๐๐ บาท
- ๑.๓ อัตลักษณ์และภาพลักษณ์มหาวิทยาลัยแม่โจ้ในสายตาผู้มีส่วนได้เสียกับองค์กร กรณีศึกษาบุคลากร
ผู้นำทางความคิดและนักเรียนในเขตพื้นที่เชียงใหม่ งบประมาณ จำนวน ๔๓,๐๐๐ บาท
- ๑.๔ การศึกษาประสิทธิภาพการใช้พื้นที่อาคารในการจัดการเรียนการสอนห้องเรียน มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ปีการศึกษา ๒๕๕๒ งบประมาณ จำนวน ๒๗,๐๐๐ บาท
- ๑.๕ ความเป็นไปได้และแนวทางการพัฒนามหาวิทยาลัยแม่โจ้ สู่อุตสาหกรรมที่เน้นการผลิต
บัณฑิตเฉพาะทาง ระดับบัณฑิตศึกษาและวิจัย งบประมาณ จำนวน ๓๐,๐๐๐ บาท

วิจัยสถาบัน ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๔

๑. ผลการดำเนินงานและรูปแบบการบริหารหน่วยงานวิสาหกิจที่เหมาะสมในมหาวิทยาลัยแม่โจ้
(กรณีศึกษาสถาบันตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐาน ผลิตภัณฑ์/ ศูนย์วิจัยพลังงาน / ฟาร์ม
มหาวิทยาลัย) งบประมาณจำนวน ๑๐๐,๐๐๐ บาท
๒. การวิจัยเพื่อพัฒนาการบริหารแผนและงบประมาณของคณะ/สำนักในมหาวิทยาลัยแม่โจ้
งบประมาณจำนวน ๔๐,๐๐๐ บาท
๓. ระบบการบริหารจัดการหอพักนักศึกษา (รวมถึงถึงความมั่นคง ปลอดภัย)
งบประมาณจำนวน ๖๐,๐๐๐ บาท
๔. ระบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพของหน่วยงานสนับสนุนระดับคณะ/สำนักในมหาวิทยาลัยแม่โจ้
งบประมาณจำนวน ๔๐,๐๐๐ บาท
๕. การพัฒนาการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา งบประมาณจำนวน ๖๐,๐๐๐ บาท

โครงการที่ได้รับการอนุมัติ ในปีงบประมาณ ๒๕๕๕ มีจำนวน ๖ โครงการ

- ๑.๑ แนวทางการพัฒนามาตรฐานหอพักของนักศึกษาทั้งภายในและภายนอก
มหาวิทยาลัยแม่โจ้ (งบประมาณ ๓๕,๐๐๐ บาท)
- ๑.๒ แนวทางการสร้างแผนงานวิจัยและบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยแม่โจ้
(งบประมาณ ๓๐,๐๐๐ บาท)
- ๑.๓ การพัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยแม่โจ้เพื่อมุ่งสู่ประชาคมอาเซียน
(งบประมาณ ๓๐,๐๐๐ บาท)
- ๑.๔ ปัจจัยที่มีผลและแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานวิจัยและบริการวิชาการที่ได้รับจากแหล่งทุน
ภายนอก (งบประมาณ ๒๕,๐๐๐ บาท)
- ๑.๕ การรับรู้และทัศนคติของนักศึกษาและบุคลากรต่อสหกิจศึกษา (งบประมาณ ๔๐,๐๐๐ บาท)
- ๑.๖ สภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยแม่โจ้
(งบประมาณ ๔๐,๐๐๐ บาท)

การวิจัยสถาบัน : เครื่องมือสำคัญในการพัฒนาองค์กร

ทรงธรรม อีระกุล*

ความนำ

การวิจัยเป็นกระบวนการแสวงหาความรู้ ความเข้าใจ ความถูกต้อง ในสิ่งที่ต้องการศึกษา มีการรวบรวมข้อมูล การจัดระเบียบข้อมูล การวิเคราะห์และตีความหมายของผลที่ได้จากการวิเคราะห์ ซึ่งเป้าหมายที่สำคัญของการวิจัย คือ การได้มาซึ่งความรู้ ความเข้าใจ ในสิ่งที่ต้องการศึกษาอย่างถูกต้องตามหลักวิชา เป็นการกระทำอย่างมีระบบที่สามารถตรวจสอบความถูกต้องได้ การวิจัยเกิดขึ้นด้วยเหตุผลที่สำคัญ 2 ประการ คือ การวิจัยเพื่อความรู้ทางวิชาการ และการวิจัยประยุกต์ ซึ่งเป็นการวิจัยที่นำผลมาใช้ในการปฏิบัติโดยตรง

ในปัจจุบันหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ทั้งในภาครัฐและเอกชน ได้ให้ความสำคัญกับการวิจัยเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการวิจัยประยุกต์ที่เน้นการนำผลมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาหน่วยงานและองค์กรโดยตรงและทำอย่างต่อเนื่อง โดยใช้วิธีวิทยาการวิจัยในลักษณะต่าง ๆ ที่มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับเรื่องที่ต้องการปรับปรุงและพัฒนา ซึ่งเรามักจะเรียกการวิจัยในลักษณะนี้ว่า “การวิจัยสถาบัน” ในส่วนของสถาบันอุดมศึกษาเองก็ได้ให้ความสำคัญกับการวิจัยสถาบัน โดยพิจารณาได้จากการจัดตั้งหน่วยงานรับผิดชอบเกี่ยวกับการวิจัยสถาบันโดยตรง มีการสนับสนุนและส่งเสริมให้บุคลากรในองค์กรทำงานวิจัยสถาบัน โดยมีการให้ทุนสนับสนุน รวมทั้งการมีเครือข่ายการวิจัยสถาบัน เป็นต้น ผลที่ได้จากการวิจัยสถาบันนอกจากจะนำไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงและพัฒนาสถาบันแล้วยังเป็นผลงานทางวิชาการที่สามารถนำไปใช้ในการขอรับการประเมินเพื่อความก้าวหน้าในวิชาชีพของผู้ทำวิจัยได้อีกทางหนึ่ง นอกจากนี้ในความหมายเพื่อการประกันคุณภาพ การวิจัยสถาบัน หมายถึง การดำเนินงานวิจัยเชิงประเมินเกี่ยวกับองค์กรเพื่อใช้ผลการวิจัยเชิงประเมินนั้น มาประกอบการตัดสินใจในการจัดทำนโยบายและแผน วิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์ ขององค์กรนั้นต่อไป รวมทั้งมีการกำหนดให้การวิจัยสถาบันเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการองค์กร ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยได้มีการจัดตั้งสมาคมวิจัยสถาบันขึ้นแล้วเมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2543 โดยมีศาสตราจารย์ ดร. วิจิตร ศรีสอาน เป็นนายกสมาคมและผู้ริเริ่มจัดตั้งในนามสมาคมวิจัยสถาบันและพัฒนาอุดมศึกษา (Association of Institutional Research and Higher Education Development) มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นศูนย์กลางของนักวิจัยสถาบัน นักวิชาการ และผู้บริหารการศึกษา ได้พบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นใหม่ ๆ อันนำไปสู่ประโยชน์ในทางวิชาการและวิชาชีพ การส่งเสริมการจัดทำวิจัยสถาบันและเผยแพร่ผลงาน รวมทั้งการให้บริการทางด้านการวิจัยสถาบัน ด้านนโยบายและแผน และการประกันคุณภาพ การศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยมีเป้าหมายสูงสุด คือ การศึกษาระดับอุดมศึกษาของชาติโดยรวมก้าวหน้าและพัฒนาไปอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ สามารถแก้ปัญหาและสนองตอบต่อความต้องการของสังคมและประเทศชาติได้

จากความสำคัญของการวิจัยสถาบันดังกล่าวมา ผู้เขียนในฐานะที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถาบันอุดมศึกษามีความตระหนักเป็นอย่างยิ่งว่าการวิจัยสถาบันนั้นจะเป็นเครื่องมือสำคัญและทรงพลังในการขับเคลื่อนองค์กรให้เกิดการพัฒนา จึงใช้บทความนี้เป็นช่องทางในการสื่อสารและนำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยสถาบันเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันและหวังว่าจะเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจตามสมควร

*นักวิชาการศึกษานโยบายการ 8, ปฏิบัติหน้าที่เลขานุการบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ

แนวคิดและหลักการทั่วไปของการวิจัยสถาบัน

ธรรมชาติของการวิจัยสถาบัน มีแนวคิดหรือปรัชญาในการวิจัย ดังนี้

1. เป็นการวิจัยในหน่วยงาน สถาบัน หรือองค์กรใดองค์กรหนึ่งโดยเฉพาะ ซึ่งแตกต่างจากการวิจัยทั่วไป
2. เป็นการวิจัยตามขอบเขต ลักษณะ หน้าที่ หรือโครงสร้างของงานที่รับผิดชอบ หรือปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละองค์กรหรือสถาบันนั้น ๆ
3. เป็นการวิจัยทั้งปัญหาเฉพาะหน้าที่ หรือการวางนโยบายหรือแผนระยะยาวของสถาบัน
4. ผลงานการวิจัยสถาบัน ไม่เพียงแต่จะนำมาแก้ไขปัญหาก็กำหนดนโยบายหรือพัฒนาองค์กรหรือสถาบันนั้น ๆ เท่านั้น แต่อาจจะนำไปเป็นแนวทางในการวิจัยสถาบันอื่น ๆ ได้
5. คณะผู้วิจัยเป็นบุคลากร นักวิจัย หรือนักวิชาการ ที่สังกัดอยู่ภายในหน่วยงานหรือสถาบันนั้น ๆ (เว้นแต่จะมีที่ปรึกษาจากภายนอกร่วมด้วยก็ได้)
6. คณะผู้วิจัยควรเป็นนักวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์ จิตวิทยา สถิติ สังคมวิทยา มนุษยศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ กฎหมาย หรือการปกครอง เป็นต้น
7. แนวคิดหรือเป้าหมายหลักของการวิจัยสถาบัน คือ ให้สามารถนำข้อมูลหรือข้อค้นพบต่าง ๆ จากการวิจัยไปใช้ประกอบในการแก้ปัญหา กำหนดนโยบายพัฒนาสถาบัน หรือตัดสินใจในสภาวะการณ์ที่คับขัน เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป หลักการทั่วไปของการวิจัยสถาบันควรมีลักษณะดังนี้

1. ใช้ระยะสั้น หวังผลเร็ว เพราะต้องการใช้ข้อมูล อาจจะไม่เกิน 6 เดือน
2. ขั้นตอนการนำเสนอโครงร่างต้องรวดเร็ว ไม่มีขั้นตอนมาก อาจเขียนโครงการประมาณ 1 - 2 เดือน รวมถึงขั้นตอนการพิจารณา และการอนุมัติด้วย
3. งบประมาณต้องอนุมัติเร็ว และเพียงพอ
4. ผู้ทำการวิจัยสถาบันต้องได้รับการลดภาระงานอื่น ๆ ให้น้อยลง เพราะการดำเนินการอาจจะไม่ทันกับระยะเวลาที่กำหนด และอาจส่งผลกระทบต่อข้อมูลที่จะนำไปใช้ประโยชน์
5. ผู้ทำการวิจัยอาจจะวิจัยเดี่ยวหรือวิจัยเป็นที่วิจัยก็ได้
6. อุปกรณ์ คอมพิวเตอร์ และคนต้องมีความพร้อม

การวิจัยสถาบันหากจะกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือการวิจัยในงานประจำของสถาบันนั่นเอง ซึ่งจะมีประโยชน์ในแง่ของการปรับปรุงและพัฒนางานประจำที่ทำอยู่ทุกวันด้วย โดยสามารถนำงานที่ทำอยู่มาใช้เป็นแหล่งข้อมูลสำหรับการวางแผนการวิจัย เปรียบเทียบวิธีการทำงานระหว่างวิธีการทำงานที่ใช้กันอยู่เดิมกับวิธีการที่คิดขึ้นหรือประยุกต์จากที่ผู้อื่นคิดไว้แล้ว ซึ่งเชื่อว่าน่าจะเป็นวิธีการที่ดีกว่าเดิมในด้านใดด้านหนึ่ง เช่น ประหยัดค่าใช้จ่ายมากกว่า ใช้เวลาน้อยกว่า ลดขั้นตอนลง และปลอดภัยกว่า เป็นต้น หากมีการวางแผนการวิจัยอย่างเป็นระบบ ป้องกันอคติได้อย่างรัดกุม มีการตั้งคำถามวิจัยอย่างชัดเจน มีการประมวลผลอย่างน่าเชื่อถือ และได้ข้อสรุปใหม่จากงานวิจัย ก็จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อสถาบันได้

นอกจากนี้ หลักการสำคัญของการวิจัยสถาบันคือจะต้องไม่แปลกแยกจากการทำงานปกติ แต่ต้องเป็นระบบที่ผสมผสานอยู่ในกระบวนการบริหารจัดการของสถาบันที่เกิดขึ้นเป็นวงจรของการพัฒนาสถาบันนั้น ๆ จึงจะทำให้ผู้ทำวิจัยเกิดความรู้สึกว่าการวิจัยสถาบันไม่ได้เป็นเรื่องยาก น่าเบื่อ และสร้างภาระให้มากขึ้นกว่างานที่ทำอยู่ตามปกติ แต่ตรงกันข้ามกลับทำให้เกิดความรู้สึกสนุกกับการทำงานและเกิดการพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง ที่สำคัญคือสถาบันจะได้งานวิจัยที่นำไปใช้ประโยชน์ได้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัยสถาบัน

การวิจัยสถาบันมีวัตถุประสงค์โดยทั่วไป สรุปได้ 4 ประการ ดังนี้

1. วิจัยเพื่อแก้ปัญหา เมื่อสถาบันมีปัญหาหรืออุปสรรค จำเป็นต้องมีการวิจัย สำหรับใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจ ติดตาม และปรับเปลี่ยนการดำเนินงานของสถาบัน เช่น ปัญหานักศึกษาที่ลาออกกลางคัน ปัญหานักศึกษาเข้าศึกษาในสถาบันน้อย เป็นต้น
2. วิจัยเพื่อการตัดสินใจ ในกรณีที่ไม่มีปัญหา แต่ต้องการตัดสินใจในบางเรื่อง เช่น การขยายวิทยาเขต การเปิดหลักสูตรใหม่ เป็นต้น หากมีผลงานวิจัยที่มีข้อมูลสนับสนุนและยืนยันได้ก็จะทำให้การตัดสินใจเป็นไปอย่างถูกต้องและเหมาะสม
3. วิจัยเพื่อวางแผนอนาคตเพื่อเตรียมความพร้อมในการดำเนินงานของสถาบันได้อย่างเหมาะสม เช่น การศึกษาแนวโน้มทางเศรษฐกิจ แนวโน้มทางสังคม แนวโน้มของนักศึกษา และแนวโน้มของสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำเนินงานของสถาบัน เป็นต้น
4. วิจัยเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นเรื่องที่สถาบันอุดมศึกษาต้องให้ความสำคัญและคำนึงถึงเพราะสถาบันอุดมศึกษาจะคงอยู่ได้ด้วยคุณภาพและความเป็นเลิศ ปัจจุบันมีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ซึ่งจะดำเนินการในเรื่องการประเมินคุณภาพสถาบันอุดมศึกษา อย่างน้อย 5 ปี ต่อครั้ง สถาบันจึงต้องมีการประเมินคุณภาพภายในของตนเอง โดยการทำการวิจัยสถาบันควบคู่ไปกับการดำเนินการเรื่องอื่น ๆ ด้วย

สรุปได้ว่าการวิจัยสถาบันในสถาบันอุดมศึกษาเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา โดยเฉพาะในสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาของรัฐกำลังออกนอกระบบ และสภาพการแข่งขันระหว่างสถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนมีสูง ดังนั้น การวิจัยสถาบันจึงเป็นการเตรียมฐานข้อมูล เพื่อช่วยให้ผู้บริหารสถาบันใช้ในการตัดสินใจและวางแผนการดำเนินงาน ทำให้สถาบันรู้จักศักยภาพ จุดแข็ง จุดอ่อนของตนเอง และที่สำคัญ คือ การวิจัยสถาบัน มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน และความเป็นเลิศให้กับสถาบันอุดมศึกษา รวมทั้งทำให้เกิดการบูรณาการระหว่างการวิจัยและการเรียนการสอนซึ่งเป็นภารกิจที่สำคัญของสถาบันอุดมศึกษา เมื่อเกิดปัญหาหรือต้องการพัฒนาการเรียนการสอน สามารถใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาหรือพัฒนา แล้วจึงนำเอาผลการวิจัยไปใช้ซึ่งถือเป็นวงจรของการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาที่ต่อเนื่องและเกิดประโยชน์ต่อสถาบันเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ยังสามารถใช้การวิจัยสถาบันเป็นเครื่องมือในการพัฒนาภารกิจด้านอื่น ๆ ของสถาบัน อุดมศึกษา เช่น การบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ได้อย่างมีประสิทธิภาพเช่นเดียวกัน

ลักษณะของการวิจัยสถาบัน

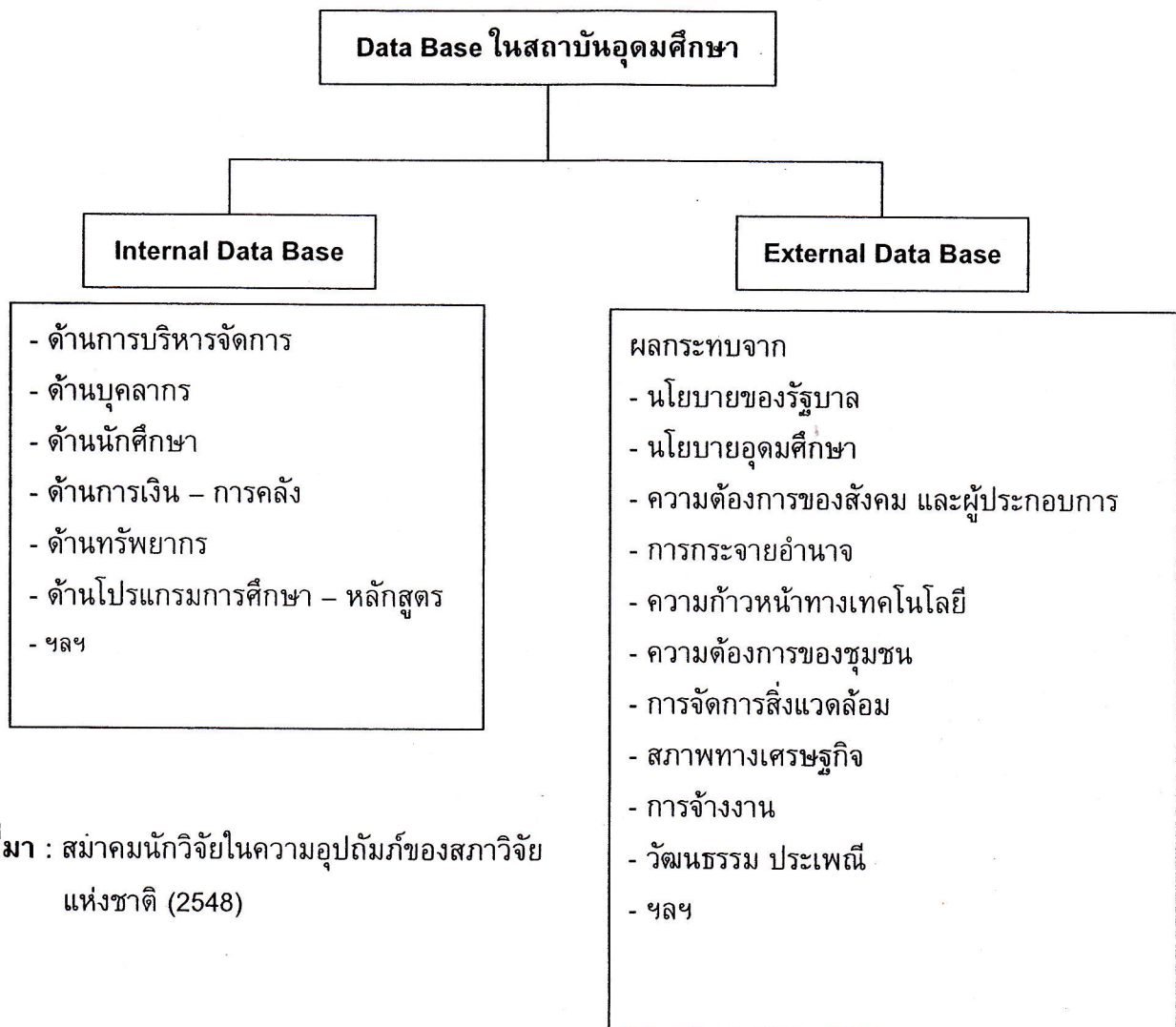
ลักษณะการดำเนินการวิจัยสถาบันเป็นการสลับกันระหว่างการทำงานของกระบวนการต่อไปนี้

1. การวิจัยและพัฒนา (Research and Development) หรือ R&D คือ การวิจัยที่มุ่งพัฒนานวัตกรรมที่เป็นทางเลือกใหม่ ๆ เพื่อยกระดับคุณภาพงาน โดยผลลัพธ์ของการวิจัยจะปรากฏให้เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ ผลการวิจัยประเภทสื่อ/ชิ้นงาน (Material) และประเภทแบบหรือวิธีการทำงาน (Procedure / Process)

2. การพัฒนาและวิจัย (Development and Research) หรือ D&R คือ การเน้นการพัฒนา มากกว่าการวิจัย โดยถือว่าการวิจัยเป็นเพียงส่วนน้อยของกระบวนการพัฒนา

ทั้งนี้ ในกระบวนการของการวิจัยสถาบัน ต้องเก็บรวบรวมข้อมูลที่ทันสมัย และตรงเวลา โดยข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ไม่ควรมีเฉพาะข้อมูลภายใน แต่ควรมีข้อมูลภายนอกด้วย ข้อมูลภายในอาจประกอบด้วยข้อมูลนักศึกษา บุคลากร หลักสูตร การเงินการคลัง โปรแกรม หลักสูตร และทรัพยากรสิ่งอำนวยความสะดวก ที่สำคัญจะต้องพัฒนาฐานข้อมูลให้เหมาะสมกับการศึกษาวิเคราะห์ในประเภทต่าง ๆ ตลอดจนต้องมีการนำผลการศึกษาไปใช้เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการ การวางแผน และการประเมินผลของสถาบัน ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อไป

ตัวอย่างข้อมูลที่ควรศึกษาในการบริหารสถาบันอุดมศึกษา

ที่มา : สมาคมนักวิจัยในความอุปถัมภ์ของสภาวิจัยแห่งชาติ (2548)

การวิจัยสถาบันเครื่องมือสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้

หน่วยงานหรือองค์กรในอุดมคติ คือ องค์กรแห่งการเรียนรู้ คนที่ทำงานในองค์กรนอกจากทำงานตามหน้าที่แล้วยังมีกิจกรรมที่ทำให้เกิดการเรียนรู้จากการทำงาน ทำให้ผู้ทำงานได้รับการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา การวิจัยสถาบันซึ่งเป็นการวิจัยในงานประจำจึงน่าจะเป็นกิจกรรมที่ดีที่สุดที่เป็นเครื่องมือสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ และเป็นเครื่องมือพัฒนาบุคลากรขององค์กรควบคู่ไปด้วยกัน

กิจกรรมเพื่อการพัฒนางานในลักษณะของ QCC (Quality Control Circle) QA (Quality Assurance) QI (Quality Improvement) TQC (Total Quality Control) ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ต้องมีการคิด การปรึกษาหารือกันในกลุ่ม ตัดสินใจเลือกดำเนินการพัฒนาและเป้าหมายของการพัฒนา ทาวิธีการ พัฒนางาน ดำเนินการพัฒนา เก็บข้อมูลก่อนและหลังการพัฒนาเพื่อเปรียบเทียบผลการพัฒนา หากมองในความหมายที่กว้าง ก็คือ การวิจัยอย่างง่ายนั่นเอง กิจกรรมเหล่านี้คือกระบวนการพัฒนาบุคลากร และมีส่วนเสริมสร้างความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ด้วยเช่นกัน

การวิจัยสถาบันกับการประกันคุณภาพการศึกษา

ในความหมายเพื่อการประกันคุณภาพ การวิจัยสถาบัน หมายถึง การดำเนินงานวิจัยเชิงประเมิ นเกี่ยวกับองค์กรเพื่อใช้ผลการวิจัยเชิงประเมิ นนั้นมาประกอบการตัดสินใจในการจัดทำนโยบายและแผน วิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์ ขององค์กร การวิจัยเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นเรื่อง ที่ สถาบันอุดมศึกษาต้องให้ความสำคัญและคำนึงถึงเพราะสถาบันอุดมศึกษาจะคงอยู่ได้ด้วยคุณภาพและ ความ เป็นเลิศทางวิชาการ ปัจจุบันมีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ซึ่ง จะ ดำเนินการในเรื่องการประเมินคุณภาพสถาบันอุดมศึกษา อย่างน้อย 5 ปี ต่อครั้ง สถาบันอุดมศึกษาจึงต้องมี การประเมินคุณภาพภายในของตนเองโดยการทำวิจัยสถาบันควบคู่ไปกับการดำเนินการเรื่องอื่น ๆ ด้วย ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลที่จะใช้สนับสนุนและยืนยันผลการประเมินเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ในมุมมองของการประกันคุณภาพ การวิจัยสถาบันมีบทบาทและมีส่วนสนับสนุนงานด้านการประกันคุณภาพ ดังนี้

1. ช่วยสร้างชุดของข้อมูลหลักฐานที่หลากหลายและน่าเชื่อถือให้แก่งานประกันคุณภาพของ สถาบัน
2. ช่วยชี้ให้เห็นผลลัพธ์ และผลกระทบจากการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของสถาบัน
3. ช่วยสร้างระบบงานบริหารและวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นการตรวจสอบตนเอง และการพัฒนา อย่างต่อเนื่อง
4. ช่วยพัฒนาและก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของบุคลากรในสถาบัน เช่น ผู้บริหาร ผู้สอน ผู้เรียน ฯลฯ

นอกจากนี้ มิติใหม่ที่น่าสนใจและสะท้อนให้เห็นความสำคัญของการวิจัยสถาบันต่อการประกัน คุณภาพได้อย่างชัดเจน คือ การวิจัยสถาบันจะเป็นการสร้างฐานข้อมูลเพื่อการประกันคุณภาพของสถาบัน นั้น ๆ โดยควรจะมีการวิจัยสถาบันเพื่อสร้างฐานข้อมูลด้านต่าง ๆ ที่สอดคล้องและรองรับตามเกณฑ์มาตรฐาน บัณฑิตคุณภาพ และตัวบ่งชี้ที่สถาบันกำหนดขึ้นหรือตามที่หน่วยงานซึ่งเป็นผู้ประเมินได้กำหนดขึ้น หาก สามารถดำเนินการได้อย่างจริงจังและต่อเนื่องแล้วก็จะส่งผลให้ระบบการประกันคุณภาพของสถาบันเกิดความ เข้มแข็งและประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็น รูปธรรม

บทสรุป : การวิจัยสถาบันเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาองค์กร

การวิจัยสถาบันเป็นเสมือนกระจกส่องตนเองว่าได้ปฏิบัติหรือบริหารจัดการสถาบันตามนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์ ที่สถาบันได้กำหนดไว้หรือไม่ เพียงใด มีความสอดคล้องกับนโยบายและ ยุทธศาสตร์ของรัฐบาล กระทรวง ทบวง กรม หรือหน่วยงานเจ้าสังกัดของสถาบันนั้น ๆ หรือไม่ อย่างไร ทั้งนี้ เพื่อจะได้มีข้อมูลสำหรับใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงและพัฒนางานของสถาบันได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิด ประสิทธิภาพ รวมทั้งเป็นวงจรของการพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่องไม่มีที่สิ้นสุด จึงกล่าวได้ว่าการวิจัยสถาบัน เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการปรับปรุงและพัฒนาองค์กร และขณะเดียวกันก็เป็นช่องทางในการส่งเสริมให้ บุคลากรผู้ทำงานวิจัยสถาบันได้พัฒนาศักยภาพทางวิชาการและมีโอกาสความก้าวหน้าในวิชาชีพของตนเอง ควบคู่ไปด้วยกับการพัฒนาองค์กรด้วย

ดังนั้น องค์กรต่าง ๆ โดยเฉพาะในสถาบันอุดมศึกษา สภาสถาบันและผู้บริหารทุกระดับจะต้องให้ ความสำคัญและส่งเสริมสนับสนุนในเรื่องนี้อย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยดำเนินการพร้อม ๆ กันไปกับการ กระตุ้นให้บุคลากรได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของการวิจัยสถาบัน มีการทำงานวิจัยอย่างจริงจังต่อเนื่อง และที่สำคัญต้องเป็นงานวิจัยที่มีคุณภาพสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ซึ่งจะส่งผลให้เกิดเป็นวงจรของการ พัฒนาที่จะนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จและเจริญก้าวหน้าต่อไปอย่างไม่หยุดนิ่ง

เอกสารอ้างอิง

- ภัทรพรรณ เล้านิรัมย์. (2544). เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง “การวิจัยสถาบันกับการ พัฒนาสถาบันอุดมศึกษาเอกชน”. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. สืบค้นเมื่อ 3 กันยายน 2550, จาก http://www.spa.ac.th/~patrapan/Tip1_46.html
- วิจารณ์ พานิช. (2546). การบริหารงานวิจัย : แนวคิดจากประสบการณ์ (ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- วิจิตร ศรีสอาน. (2551). การวิจัยสถาบันกับการประกันคุณภาพการศึกษา. สืบค้นเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2552, จาก http://www.rdi.ku.ac.th/index_Manual/Manual_Kurdi/Document_confer&meeting/Year48/01-January/08.ppt.
- วิทยาลัยนวัตกรรมการอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2549). การวิจัย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย. สืบค้นเมื่อ 3 กันยายน 2549, จาก www.cie.tu.ac.th/research.shtml
- สมาคมนักวิจัยในความอุปถัมภ์ของสภาวิจัยแห่งชาติ. (2548). สรุปสาระสำคัญจากโครงการฝึกอบรม เรื่อง การวิจัยสถาบัน (การวิจัยองค์กร) Institution Research. วันที่ 13 – 15 ธันวาคม 2548 ณ โรงแรมริชมอนด์ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี. กรุงเทพฯ : สมาคมฯ.
- สำนักวิจัยสถาบันและประเมินผล มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. (2549). การวิจัยสถาบัน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยฯ. สืบค้นเมื่อ 3 กันยายน 2549, จาก http://ireo.bu.ac.th/1html_81.html

การวิจัยสถาบัน

ฝ่ายยุทธศาสตร์และประสานงานวิจัย
สำนักวิจัยและส่งเสริมวิชาการการเกษตร ม.แม่โจ้

ประวัติและความสำคัญของการวิจัยสถาบัน

Professor W.H. Cowley แห่ง Stanford University เป็นผู้ที่จุดประกายการวิจัยสถาบัน โดยที่ได้รับแนวความคิดจากข้อค้นพบของ Yale University ใน ค.ศ. 1701 และใน ค.ศ. 1820 ได้มีการนำแนวความคิดนี้เสนอต่อที่ประชุมเพื่อประเมินผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการที่ Harvard University ซึ่งได้รับการยอมรับกันเป็นอย่างดี จึงเกิดมีการวิจัยในขั้นพื้นฐานในสถาบัน เพื่อการติดตามผลการดำเนินงานในระยะสั้นๆ โดยคณะผู้วิจัยเป็นผู้ที่อยู่ในสถาบันเดียวกัน จึงเรียกว่าวิจัยตนเอง (Self Study) และได้มีการทำวิจัยในลักษณะนี้อย่างแพร่หลาย และได้มีการจัดตั้งสมาคมการวิจัยสถาบัน (Institutional Research Association) ขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อ ค.ศ. 1974 สำหรับประเทศไทยได้มีการจัดตั้งสมาคมวิจัยสถาบันขึ้นแล้วเมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2543 โดยมีศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร ศรีสอาน เป็นนายกสมาคมและผู้ริเริ่มจัดตั้งในนามสมาคมวิจัยสถาบันและพัฒนาระดับอุดมศึกษา (Association of Institutional Research and Higher Education Development) มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นศูนย์กลางของนักวิจัยสถาบัน นักวิชาการ และผู้บริหารการศึกษา ได้พบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นใหม่ๆ อันนำไปสู่ประโยชน์ในทางวิชาการและวิชาชีพ การส่งเสริมการจัดทำวิจัยสถาบันและเผยแพร่ผลงาน รวมทั้งการให้บริการทางด้านการวิจัยสถาบัน ด้านนโยบายและแผน และการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยมีเป้าหมายสูงสุด คือ การศึกษาระดับอุดมศึกษาของชาติโดยรวมก้าวหน้าและพัฒนาไปอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ สามารถแก้ปัญหาและสนองต่อความต้องการของสังคมและประเทศชาติได้

การวิจัยเป็นกระบวนการแสวงหาความรู้ ความเข้าใจ ความถูกต้อง ในสิ่งที่ต้องการศึกษา มีการรวบรวมข้อมูล การจัดระเบียบข้อมูล การวิเคราะห์และตีความหมายของผลที่ได้จากการวิเคราะห์ ซึ่งเป้าหมายที่สำคัญของการวิจัย คือ การได้มาซึ่งความรู้ ความเข้าใจ ในสิ่งที่ต้องการศึกษาอย่างถูกต้องตามหลักวิชา เป็นการทำงานอย่างมีระบบที่สามารถตรวจสอบความถูกต้องได้ การวิจัยเกิดขึ้นด้วยเหตุผลที่สำคัญ 2 ประการ คือ การวิจัยเพื่อความรู้ทางวิชาการ และการวิจัยประยุกต์ ซึ่งเป็นการวิจัยที่นำผลมาใช้ในทางปฏิบัติโดยตรง

ในปัจจุบันหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ทั้งในภาครัฐและเอกชน ได้ให้ความสำคัญกับการวิจัยเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการวิจัยประยุกต์ที่เน้นการนำผลมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาหน่วยงานและองค์กรโดยตรง และทำอย่างต่อเนื่อง โดยใช้วิธีวิทยาการวิจัยในลักษณะต่างๆ ที่มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับเรื่องที่ต้องการปรับปรุงและพัฒนา ซึ่งเรามักจะเรียกการวิจัยในลักษณะนี้ว่า “การวิจัยสถาบัน” ในส่วนของสถาบันอุดมศึกษาเองก็ได้ให้ความสำคัญกับการวิจัยสถาบัน โดยพิจารณาได้จากการจัดตั้งหน่วยงานรับผิดชอบเกี่ยวกับการวิจัยสถาบันโดยตรง มีการสนับสนุนและส่งเสริมให้บุคลากรในองค์กรทำงานวิจัยสถาบัน โดยมีการให้ทุนสนับสนุน รวมทั้งการมีเครือข่ายการวิจัยสถาบัน เป็นต้น ผลที่ได้จากการวิจัยสถาบันนอกจากจะนำไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงและพัฒนาสถาบันแล้วยังเป็นผลงานทางวิชาการที่สามารถนำไปใช้ในการขอรับการประเมินเพื่อความก้าวหน้าในวิชาชีพของผู้ทำวิจัยได้อีกทางหนึ่ง นอกจากนี้ในความหมายเพื่อการประกันคุณภาพ การวิจัยสถาบัน หมายถึง การดำเนินงานวิจัยเชิงประเมินเกี่ยวกับองค์กร เพื่อใช้ผลการวิจัยเชิงประเมินนั้น มาประกอบการตัดสินใจในการจัดทำนโยบายและแผน วิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์ ขององค์กรนั้นต่อไป รวมทั้งมีการกำหนดให้การวิจัยสถาบันเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการองค์กร

วิจัยในสถาบันอุดมศึกษา นอกจากจะเน้นการวิจัยในเชิงวิชาการซึ่งเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ และการวิจัยที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาสังคมแล้ว การวิจัยสถาบัน เป็นการวิจัยอีกประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญ และเป็นประโยชน์สำหรับการพัฒนาสถาบันเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นการวิจัยที่มุ่งศึกษาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสถาบันโดยตรง เพื่อนำข้อมูลหรือข้อค้นพบต่างๆ ที่ได้ ไปเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายต่างๆ ตลอดจนการวางแผนการดำเนินงาน ประกอบการตัดสินใจ และการแก้ไขปัญหาเฉพาะที่เกิดขึ้นในสถาบันโดยตรง ตัวอย่างของโครงการวิจัยสถาบัน เช่น การติดตามผลบัณฑิตหรือการติดตามคุณภาพบัณฑิตที่จบการศึกษาจากสถาบัน การประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนและการให้บริการต่างๆ ของสถาบันทั้งในระหว่างเรียนและภายหลังจบการศึกษา การประเมินความพึงพอใจของนายจ้างที่มีต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิต เป็นต้น

ความหมายของการวิจัยสถาบัน

หากนิยามว่า การวิจัย (Research) คือ การศึกษา ค้นคว้า อย่างเป็นระบบ ด้วยวิธีการที่เชื่อถือได้ หรือวิธีการทางวิทยาศาสตร์ การวิจัยสถาบัน (Institutional Research, Administrative Research, Operational Research) ก็เป็นการศึกษา ค้นคว้าอย่าง เป็นระบบลักษณะหนึ่ง มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา หรือเพื่อพัฒนางานของหน่วยงานหรือองค์กร ในระยะแรกมีการกล่าวถึงงานวิจัยประเภทนี้ในสถาบันอุดมศึกษา ต่อมาได้ขยายวงกว้างมากยิ่งขึ้น “เป็นการวิจัยที่เน้นการศึกษา ค้นคว้า รวบรวมและใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจในกระบวนการบริหารงานของสถาบัน” ขณะที่การวิจัยสถาบันของสถาบันอุดมศึกษา ก็อาจหมายถึง การศึกษาและวิเคราะห์เกี่ยวกับการดำเนินงานสภาพแวดล้อม และกระบวนการของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อประโยชน์ในการจัดหาข้อมูลสำหรับสนับสนุนการวางแผน การกำหนดนโยบาย และการตัดสินใจเรื่องต่างๆ ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาสามารถใช้หลักการวิจัย (กระบวนการวิจัย) ได้แก่ ระบบการจัดการสารสนเทศ (Management Information System: MIS) และการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ (Comparative Analysis)

การวิจัยสถาบันในความหมายของเครื่องมือสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้

คนที่ทำงานในองค์กรนอกจากทำงานตามหน้าที่แล้วยังมีกิจกรรมที่ทำให้เกิดการเรียนรู้จากการทำงาน ทำให้ผู้ทำงานได้รับการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา การวิจัยสถาบันซึ่งเป็นการวิจัยในงานประจำจึงน่าจะเป็นกิจกรรมที่ดีที่สุดที่เป็นเครื่องมือสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ และเป็นเครื่องมือพัฒนาบุคลากรขององค์กรควบคู่ไปด้วยกัน เนื่องจากกิจกรรมเพื่อการพัฒนาภายในลักษณะของ QCC (Quality Control Circle) QA (Quality Assurance) QI (Quality Improvement) TQC (Total Quality Control) เป็นกิจกรรมที่ต้องมีการคิด การปรึกษาหารือกันในกลุ่ม ตัดสินใจเลือกดำเนินการพัฒนางานและเป้าหมายของการพัฒนา หาวิธีการพัฒนางาน ดำเนินการพัฒนางาน เก็บข้อมูลก่อนและหลังการพัฒนางานเพื่อเปรียบเทียบผลการพัฒนางาน หากมองในความหมายที่กว้าง ก็คือ การวิจัยอย่างง่ายนั่นเอง กิจกรรมเหล่านี้คือกระบวนการพัฒนาบุคลากร และมีส่วนเสริมสร้างความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ด้วย

ในการบริหารจัดการองค์กรอย่างเป็นระบบ Kaufman(1978) ได้เสนอวิธีการเชิงระบบในการปฏิบัติงาน (System Approach) โดยจำแนกขั้นตอนการจัดการ เป็น 5 ขั้นตอน คือ (1) ประเมินสภาพปัจจุบัน/ปัญหา หรือ ความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) (2) พิจารณา ค้นหา หรือพัฒนาทางเลือก

ใหม่ ๆ เพื่อยกระดับคุณภาพงาน และเลือกทางเลือกที่เหมาะสม (3) วางแผน/จัดทำแผนงาน โครงการ ตามทางเลือกที่คัดสรรแล้ว (4) ดำเนินงานตามแผน โดยมีการกำกับ ติดตาม ประเมินความก้าวหน้าของงาน และตัดสินใจปรับปรุงกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง และ (5) ประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อการตัดสินใจขยายขอบข่ายงาน หรือยุติแผนงาน/โครงการ ซึ่งในสภาพทางปฏิบัติ ขั้นตอนการปฏิบัติงานดังกล่าวข้างต้น จะดำเนินการเป็นวงจรต่อเนื่องกัน

ในกระบวนการดังกล่าวข้างต้นผู้บริหารหรือผู้เกี่ยวข้องจำเป็นต้องใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในกระบวนการนี้ จะเกิดกิจกรรมการวิจัยหรือกิจกรรมการพัฒนาในลักษณะต่างๆ หลายลักษณะ คือ

1. การประเมินสภาพปัจจุบัน/ปัญหา หรือความต้องการจำเป็น : เน้นวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและปัญหาเร่งด่วนขององค์กร เพื่อประโยชน์ในการวางแผนพัฒนาของสถาบัน “ต้องการสารสนเทศเพื่อนำมาใช้ประกอบการวางแผนพัฒนางานของสถาบัน”...อาจเป็นการสำรวจปัญหา-ความต้องการจำเป็นในกลุ่มลูกค้า (Audience) หรือกลุ่มผู้รับบริการจากสถาบันหรือจากองค์กร ในลักษณะของการศึกษาความต้องการจำเป็นของฝ่ายผู้รับบริการ (Receiver Needs) หรือ ความต้องการจำเป็นของฝ่ายผู้ให้บริการหรือฝ่ายองค์กรเอง (Provider Needs) งานวิจัยกลุ่มนี้ ต้องระวังในเรื่องการเผยแพร่ในวงกว้าง ไม่จำเป็นต้องเผยแพร่ในวงกว้าง การเผยแพร่อาจมีผลกระทบเชิงลบต่อสถาบัน หรือต่อกลุ่มลูกค้าของสถาบัน

2. การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมต่าง ๆ: เป็นการค้นหา หรือพัฒนาทางเลือกใหม่ ๆ เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนางาน อาทิ พัฒนาสื่อ อุปกรณ์ต่างๆ เพื่อใช้ในงาน คู่มือการปฏิบัติงาน เอกสารเสริมความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากร ชุดเสริมการเรียนรู้สำหรับผู้ประกอบอาชีพต่างๆ พัฒนาระบบฐานข้อมูลเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจ ทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการใหม่ๆ วิธีการ/เทคนิคการทำงานใหม่ๆ วิธีการสอนใหม่ๆ พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมสำหรับกลุ่มเป้าหมายใดๆ พัฒนาด้วยาชนิดใหม่ ฯลฯ

งานวิจัยกลุ่มนี้ เป็นเสมือนการหาแนวปฏิบัติที่ดีๆ (Best Practice) เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนางานในโอกาสต่อไป

การเผยแพร่งานวิจัยกลุ่มนี้ สู่สาธารณะ จะไม่เกิดปัญหาใดๆ แต่จะเกิดประโยชน์ต่อองค์กรอื่นๆ ด้วย ทั้งเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันและการนำนวัตกรรมหรือข้อค้นพบไปใช้ในการพัฒนางาน อย่างไรก็ตาม ในกรณีของการพัฒนาระบบฐานข้อมูล หรือระบบสารสนเทศขององค์กร ก็มักจะเป็นงานวิจัยสถาบันที่ไม่จำเป็น หรือไม่ควรเผยแพร่ในวงกว้าง

3. การประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ของนโยบาย แผนงาน หรือโครงการ: เป็นงานวิจัยที่เกิดขึ้นในขั้นของการวางแผน /จัดทำแผนงาน โครงการ ใช้เพื่อการตัดสินใจเป็นการเฉพาะของสถาบัน ยกเว้นในกรณีของการศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการสาธารณะ ก็อาจจำเป็นต้องเผยแพร่ต่อสาธารณชน งานวิจัยประเภทนี้ เฉพาะในองค์กรทางการศึกษา มักจะมีการศึกษาความเป็นไปได้ในการเปิดหลักสูตรหรือโปรแกรมวิชาใดๆ การทดลองนำร่องแนวคิดใหม่ๆ

4. การวิจัย/ประเมินความก้าวหน้าของนโยบาย แผนงาน หรือโครงการ: เป็นงานวิจัยที่เกิดขึ้นในขณะที่นโยบาย แผนงาน หรือโครงการใดๆ หรือหลักสูตรใดๆ ได้ถูกนำไปปฏิบัติ หรืออยู่ระหว่างดำเนินการมุ่งหาสารสนเทศประกอบการตัดสินใจปรับปรุงงานของสถาบันเป็นการเฉพาะ ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเผยแพร่ในวงกว้าง

5. การวิจัย/ประเมินสรุปผลการดำเนินงาน การติดตามผล และประเมินผลกระทบต่าง ๆ : เป็น การวิจัยที่เกิดขึ้นเมื่อองค์กรใดๆ ได้ดำเนินงานตามนโยบาย แผนงาน โครงการ หรือหลักสูตรเสร็จสิ้นระยะ สำคัญๆ เช่น สิ้นปีงบประมาณ สิ้นปีการศึกษา สิ้นแผนพัฒนาระยะ 5 ปี หรือในกรณีของหลักสูตรการศึกษาใน สถาบันอุดมศึกษา เมื่อใช้หลักสูตรจนครบชั้น เป็นต้น มุ่งตรวจสอบว่า การดำเนินงานใดๆ ประสบความสำเร็จ ตามที่คาดหวังหรือไม่ เกิดผลกระทบในลักษณะใดบ้าง มากน้อยเพียงใด (ในกรณีของการศึกษาผลกระทบ อาจเป็นการศึกษาผลที่เกิดขึ้นในระยะยาวหลังจากที่ได้ดำเนินการโครงการ หรือหลักสูตรใดๆ ไปเป็น ระยะเวลายาวนานแล้ว) เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจว่าจะขยายขอบข่ายการดำเนินงานในวงกว้างมากขึ้นหรือไม่ หรือ ควรจะยุติการดำเนินงาน/โครงการ/หลักสูตร หรือไม่

ประเภทของการวิจัยทั้ง 5 ลักษณะ ดังกล่าวข้างต้น เป็นการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนางานของ องค์กรหรือสถาบัน ที่สามารถเรียกได้ว่า เป็นงานวิจัยสถาบัน อย่างไรก็ตาม เนื่องจากงานวิจัยแต่ละลักษณะ จะมีระดับความหวั่นไหว (Sensitive) ต่อการเผยแพร่ต่อสาธารณชน จึงเกิดการจัดกลุ่มเป็นงานวิจัยสถาบัน แบบเข้มข้น เช่น การวิเคราะห์ปัญหาของสถาบัน การพัฒนาระบบฐานข้อมูลของสถาบัน การประเมิน ความก้าวหน้าหรือประเมินความสำเร็จของงานใดๆ ในความรับผิดชอบของสถาบัน จัดเป็นกลุ่มงานวิจัย สถาบันแบบเข้มข้น ที่ต้องระมัดระวังในการเผยแพร่ผลงานในวงกว้าง ส่วนงานวิจัยที่เน้นการทดลองรูปแบบ การบริหารจัดการใหม่ๆ การพัฒนาสื่อเพื่อสนับสนุนงานใหม่ๆ หรืองานวิจัยเชิงประติมากรรมที่สามารถนำผลผลิต มาใช้ในการพัฒนางานของสถาบัน กลุ่มนี้ เป็นงานวิจัยที่สามารถเผยแพร่ในวงกว้างได้ จะเป็นประโยชน์ต่อ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสถาบันหรือองค์กรอื่นๆ

การวิจัยสถาบันในความหมายการประกันคุณภาพการศึกษา

ในความหมายเพื่อการประกันคุณภาพ การวิจัยสถาบัน หมายถึง การดำเนินงานวิจัยเชิงประเมิน เกี่ยวกับองค์กรเพื่อใช้ผลการวิจัยเชิงประเมินนั้นมาประกอบการตัดสินใจในการจัดทำนโยบายและแผน วิทยาลัย ศักดิ์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์ขององค์กร การวิจัยเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นเรื่องที่ สถาบันอุดมศึกษาต้องให้ความสำคัญและคำนึงถึงเพราะสถาบันอุดมศึกษาจะคงอยู่ได้ด้วยคุณภาพและ ความ เป็นเลิศทางวิชาการ ปัจจุบันมีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ซึ่ง จะ ดำเนินการในเรื่องการประเมินคุณภาพสถาบันอุดมศึกษาอย่างน้อย 5 ปีต่อครั้ง สถาบันอุดมศึกษาจึงต้องมี การประเมินคุณภาพภายในของตนเองโดยการทำวิจัยสถาบันควบคู่ไปกับการดำเนินการเรื่องอื่นๆ ด้วย ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลที่จะใช้สนับสนุนและยืนยันผลการประเมินเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ในมุมมองของการประกันคุณภาพ การวิจัยสถาบันมีบทบาทและมีส่วนสนับสนุนงานด้านการประกันคุณภาพ ดังนี้

1. ช่วยสร้างชุดของข้อมูลหลักฐานที่หลากหลายและน่าเชื่อถือให้แก่งานประกันคุณภาพของสถาบัน
2. ช่วยชี้ให้เห็นผลลัพธ์ และผลกระทบจากการดำเนินงานด้านต่างๆ ของสถาบัน
3. ช่วยสร้างระบบงานบริหารและวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นการตรวจสอบตนเอง และการพัฒนาอย่าง ต่อเนื่อง
4. ช่วยพัฒนาและก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของบุคลากรในสถาบัน เช่น ผู้บริหาร ผู้สอน ผู้เรียน

ฯลฯ

นอกจากนี้ มิติใหม่ที่น่าสนใจและสะท้อนให้เห็นความสำคัญของการวิจัยสถาบันต่อการประกันคุณภาพได้อย่างชัดเจน คือ การวิจัยสถาบันจะเป็นการสร้างฐานข้อมูลเพื่อการประกันคุณภาพของสถาบันนั้นๆ โดยควรจะมีการวิจัยสถาบันเพื่อสร้างฐานข้อมูลด้านต่างๆ ที่สอดคล้องและรองรับตามเกณฑ์มาตรฐานปัจจัยคุณภาพ และตัวบ่งชี้ที่สถาบันกำหนดขึ้นหรือตามที่หน่วยงานซึ่งเป็นผู้ประเมินได้กำหนดขึ้น หากสามารถดำเนินการได้อย่างจริงจังและต่อเนื่องแล้วก็จะส่งผลให้ระบบการประกันคุณภาพของสถาบันเกิดความเข้มแข็งและประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรม

ลักษณะของการวิจัยสถาบัน

ลักษณะการดำเนินการวิจัยสถาบันเป็นการสลับกันระหว่างการทำงานของกระบวนการต่อไปนี้

1. การวิจัยและพัฒนา (Research and Development) หรือ R&D คือ การวิจัยที่มุ่งพัฒนานวัตกรรมที่เป็นทางเลือกใหม่ ๆ เพื่อยกระดับคุณภาพงาน โดยผลลัพธ์ของการวิจัยจะปรากฏให้เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ ผลการวิจัยประเภทสื่อ/ชิ้นงาน (Material) และประเภทแบบหรือวิธีการทำงาน (Procedure / Process)
2. การพัฒนาและวิจัย (Development and Research) หรือ D&R คือ การเน้นการพัฒนามากกว่าการวิจัย โดยถือว่าการวิจัยเป็นเพียงส่วนน้อยของกระบวนการพัฒนา

ทั้งนี้ ในกระบวนการของการวิจัยสถาบัน ต้องเก็บรวบรวมข้อมูลที่ทันสมัย และตรงเวลา โดยข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ไม่ควรมีเฉพาะข้อมูลภายใน แต่ควรมีข้อมูลภายนอกด้วย ข้อมูลภายในอาจประกอบด้วยข้อมูลนักศึกษา บุคลากร หลักสูตร การเงินการคลัง โปรแกรม หลักสูตร และทรัพยากรสิ่งอำนวยความสะดวก ที่สำคัญจะต้องพัฒนาฐานข้อมูลให้เหมาะสมกับการศึกษาวิเคราะห์ในประเภทต่างๆ ตลอดจนต้องมีการนำผลการศึกษาไปใช้เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการ การวางแผน และการประเมินผลของสถาบันให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อไป

แนวคิดของการวิจัยสถาบัน

ธรรมชาติของการวิจัยสถาบัน มีแนวคิดหรือปรัชญาในการวิจัย ดังนี้

1. เป็นการทำวิจัยในหน่วยงาน สถาบัน หรือองค์กรใดองค์กรหนึ่งโดยเฉพาะ ซึ่งแตกต่างจากการวิจัยทั่วไป
2. เป็นการทำวิจัยตามขอบเขต ลักษณะ หน้าที่ หรือโครงสร้างของงานที่รับผิดชอบ หรือปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละองค์กรหรือสถาบันนั้นๆ
3. เป็นการทำวิจัยทั้งปัญหาเฉพาะหน้าที่ หรือการวางแผนนโยบายหรือแผนระยะยาวของสถาบัน
4. ผลงานการวิจัยสถาบัน ไม่เพียงแต่จะนำมาแก้ไขปัญหาหรือกำหนดนโยบายหรือพัฒนาองค์กรหรือสถาบันนั้นๆ เท่านั้น แต่อาจจะนำไปเป็นแนวทางในการวิจัยสถาบันอื่นๆ ได้
5. คณะผู้วิจัยเป็นบุคลากร นักวิจัย หรือนักวิชาการ ที่สังกัดอยู่ภายในหน่วยงานหรือสถาบันนั้นๆ (เว้นแต่จะมีที่ปรึกษาจากภายนอกร่วมด้วยก็ได้)
6. คณะผู้วิจัยควรเป็นนักวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์ จิตวิทยา สถิติ สังคมวิทยา มนุษยศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ กฎหมาย หรือการปกครอง เป็นต้น

7. แนวคิดหรือเป้าหมายหลักของการวิจัยสถาบัน คือ ให้สามารถนำข้อมูลหรือข้อค้นพบต่างๆ จากการวิจัยไปใช้ประกอบในการแก้ปัญหา กำหนดนโยบายพัฒนาสถาบัน หรือตัดสินใจในสภาวะการณ์ที่ซับซ้อน เป็นต้น

หลักการทั่วไปของการวิจัยสถาบัน

1. ใช้ระยะเวลาสั้น หวังผลเร็วเพราะต้องการใช้ข้อมูล อาจจะไม่เกิน 6 เดือน
2. ขั้นตอนการนำเสนอโครงสร้างต้องรวดเร็ว ไม่มีขั้นตอนมาก อาจเขียนโครงการประมาณ 1-2 แผ่น รวมถึงขั้นตอน การพิจารณา/อนุมัติด้วย
3. งบประมาณต้องอนุมัติเร็ว และเพียงพอ
4. ผู้ทำการวิจัยสถาบันต้องได้รับการลดภาระงานสอนลง เพราะการดำเนินการอาจจะไม่ทันกับระยะเวลาที่กำหนด และอาจส่งผลกระทบต่อข้อมูลที่จะใช้ประโยชน์
5. นักวิจัยอาจวิจัยเดี่ยวหรือเป็นทีมคณะวิจัยก็ได้
6. อุปกรณ์คอมพิวเตอร์และคนต้องพร้อมด้วย

การวิจัยสถาบันหากจะกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือการวิจัยในงานประจำของสถาบันนั่นเอง ซึ่งจะมีประโยชน์ในแง่ของการปรับปรุงและพัฒนางานประจำที่ทำอยู่ทุกวันด้วย โดยสามารถนำงานที่ทำอยู่มาใช้เป็นแหล่งข้อมูลสำหรับการวางแผนการวิจัย เปรียบเทียบวิธีการทำงานระหว่างวิธีการทำงานที่ใช้กันอยู่เดิมกับวิธีการที่คิดขึ้นหรือประยุกต์จากที่ผู้อื่นคิดไว้แล้ว ซึ่งเชื่อว่าน่าจะเป็นวิธีการที่ดีกว่าเดิมในด้านในด้านหนึ่ง เช่น ประหยัดค่าใช้จ่ายมากกว่า ใช้เวลาน้อยกว่า ลดขั้นตอนลง และปลอดภัยกว่า เป็นต้น หากมีการวางแผนการวิจัยอย่างเป็นระบบ ป้องกันอคติได้อย่างรัดกุม มีการตั้งคำถามวิจัยอย่างชัดเจน มีการประมวลผลอย่างน่าเชื่อถือ และได้ข้อสรุปใหม่จากงานวิจัย ก็จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อสถาบันได้

นอกจากนี้ หลักการสำคัญของการวิจัยสถาบันคือจะต้องไม่แปลกแยกจากการทำงานปกติ แต่จะต้องเป็นระบบที่ผสมผสานอยู่ในกระบวนการบริหารจัดการของสถาบันที่เกิดขึ้นเป็นวงจรของการพัฒนาสถาบันนั้นๆ จึงจะทำให้ผู้ทำวิจัยเกิดความรู้สึกว่าการวิจัยสถาบันไม่ได้เป็นเรื่องยาก น่าเบื่อ และสร้างภาระให้มากขึ้นกว่างานที่ทำอยู่ตามปกติ แต่ตรงกันข้ามกลับทำให้เกิดความรู้สึกสนุกกับการทำงานและเกิดการพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง ที่สำคัญคือสถาบันจะได้งานวิจัยที่นำไปใช้ประโยชน์ได้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัยสถาบัน

การวิจัยสถาบันมีวัตถุประสงค์โดยทั่วไป สรุปได้ 4 ประการ ดังนี้

1. วิจัยเพื่อแก้ปัญหา เมื่อสถาบันมีปัญหาหรืออุปสรรค จำเป็นต้องมีการวิจัย สำหรับใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจ ติดตาม และปรับเปลี่ยนการดำเนินงานของสถาบัน เช่น ปัญหานักศึกษาที่ลาออกกลางคัน ปัญหานักศึกษาเข้าศึกษาในสถาบันน้อย เป็นต้น
2. วิจัยเพื่อการตัดสินใจ ในกรณีที่ไม่มีปัญหา แต่ต้องการตัดสินใจในบางเรื่อง เช่น การขยายวิทยาเขต การเปิดหลักสูตรใหม่ เป็นต้น หากมีผลงานวิจัยที่มีข้อมูลสนับสนุนและยืนยันได้ก็จะทำให้การตัดสินใจเป็นไปอย่างถูกต้องและเหมาะสม

3. วิจัยเพื่อวางแผนอนาคตเพื่อเตรียมความพร้อมในการดำเนินงานของสถาบันได้อย่างเหมาะสม เช่น การศึกษาแนวโน้มทางเศรษฐกิจ แนวโน้มทางสังคม แนวโน้มของนักศึกษา และแนวโน้มของสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำเนินงานของสถาบัน เป็นต้น

4. วิจัยเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นเรื่องที่สถาบันอุดมศึกษาต้องให้ความสำคัญและคำนึงถึงเพราะสถาบันอุดมศึกษาจะคงอยู่ได้ด้วยคุณภาพและความเป็นเลิศ ปัจจุบันมีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ซึ่งจะดำเนินการในเรื่องการประเมินคุณภาพสถาบันอุดมศึกษาอย่างน้อย 5 ปี ต่อครั้ง สถาบันจึงต้องมีการประเมินคุณภาพภายในของตนเอง โดยการทำวิจัยสถาบันควบคู่ไปกับการดำเนินการเรื่องอื่นๆ ด้วย

ขอบเขตของการวิจัยสถาบัน

ศูนย์วิจัยและพัฒนาระบบบริหารงานอุดมศึกษาแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา (National Center for Higher Education Management System (NCHEMS) ได้ให้แนวคิดในการทำวิจัยสถาบันเกี่ยวข้อมูลที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารในสถาบันไว้ใน 5 องค์ประกอบ คือ

1. โครงการวิจัยสถาบันด้านนิสิต/นักศึกษา (Student)

ข้อมูลด้านนิสิต/นักศึกษา ถือว่าเป็นข้อมูลที่สำคัญในการบริหารและการตัดสินใจเพราะถ้าสถาบันอุดมศึกษาไม่มีนิสิต/นักศึกษาสถาบันนั้นก็อยู่ไม่ได้ ฉะนั้น สถาบันก็ต้องให้ความสำคัญต่อนิสิต/นักศึกษาในด้าน

- ข้อมูลพื้นฐานหรือภูมิหลัง
- ข้อมูลการเข้าเรียน, การลาออก
- ความคาดหวังของนิสิต/นักศึกษา
- ความพึงพอใจ/ทัศนคติที่มีต่อสถาบันหรือรูปแบบการเรียนการสอนหรือความต้องการของหน่วยงานที่

ใช้บัณฑิต เป็นต้น

2. โครงการวิจัยสถาบันด้านบุคลากร (Staff)

ในแต่ละสถาบันบุคลากรนั้นเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่ายิ่ง โดยเฉพาะในอุดมศึกษาจำเป็นต้องมีคุณภาพและศักยภาพสูง เพื่อผลิตบัณฑิตและให้เป็นเลิศทางวิชาการ จึงควรทำวิจัยในด้าน

- ข้อมูล จำนวนคณาจารย์ คุณวุฒิ ความเชี่ยวชาญทางวิชาการ การวิจัยความถนัดหรือความสนใจหรือการคาดคะเนความสูญเสียอาจารย์เนื่องจากการเกษียณอายุหรือสมองไหล
- ข้อมูลสภาพความเป็นอยู่ สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม
- ข้อมูลความต้องการด้านการพัฒนาความรู้ ความก้าวหน้า
- ข้อมูลด้านค่าตอบแทน เงินเดือน ค่าจ้างและสวัสดิการอื่นๆ
- ข้อมูลด้านขวัญและกำลังใจ ความจงรักภักดีต่อสถาบัน

3. โครงการวิจัยสถาบันด้านหลักสูตร/โปรแกรมการศึกษา (Program)

หลักสูตรแต่ละวิชานั้นมีความสำคัญมากต่อการเรียน การสอน บางสถาบันอุดมศึกษา ไม่มีการนิยามการเปลี่ยนแปลง ทำให้หลักสูตร ล้าสมัย ดังนั้น จึงควรทำวิจัยเพื่อหาข้อมูลมาปรับปรุงหลักสูตรการเรียน การสอนให้ทันสมัยในยุคโลกาภิวัตน์ เช่น

- ข้อมูลหลักสูตรและเนื้อหาของหลักสูตรรวมทั้งความเหมาะสมของหลักสูตรในปัจจุบันและข้อมูลแนวโน้มที่จะเปิดหลักสูตรเพิ่มในอนาคต

- ข้อมูลจำนวนสถิติที่ลงทะเบียนในแต่ละโปรแกรม จำนวนผู้ลงทะเบียนและจำนวนที่สำเร็จการศึกษา จำนวนห้องเรียน จำนวนชั่วโมงการทำงานของอาจารย์ต่อสัปดาห์และภาระงาน

- ข้อมูลความพอใจ ทัศนคติ และความต้องการ รวมทั้งปัญหาอุปสรรคในการเรียนแต่ละโปรแกรม

- ข้อมูลกิจการเสริมหลักสูตร

- ข้อมูลทิศทางในการพัฒนา/ผลิตบัณฑิต/รูปแบบการผลิตบัณฑิต ฯลฯ

4. โครงการวิจัยด้านการเงิน/งบประมาณ (Finance)

เงินเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งในการบริหารงาน จึงควรมีข้อมูลในด้านนี้ไว้ เพื่อการตัดสินใจว่าจะขยายหรือคงไว้ หรือยุบเลิก หรือเปลี่ยนแปลงจึงควรทำวิจัยในด้าน

- ศึกษาวิเคราะห์งบประมาณค่าใช้จ่ายในอดีต-ปัจจุบัน

- แหล่งเงินทุน/รายได้/การหาทุน/รายจ่าย

- การคาดคะเนงบประมาณ

- วิธีการบริหารและดำเนินด้านงบประมาณ งบดุล งบลงทุนและค่าใช้จ่ายของนิสิต/นักศึกษา (Unit cost)

5. โครงการวิจัยสถาบันด้านอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก (Facility)

ปัจจุบันอาคารและสถานที่นับว่ามีความสำคัญ เพราะเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียน การสอน ดังนั้น อาคาร สถานที่และอุปกรณ์การศึกษาทั้ง 3 ประเภทจึงควรทำวิจัยว่ามีครบถ้วน พอเพียงหรือไม่หรือไม่คุ้ม เช่นการใช้ที่ดิน ประโยชน์ของห้องเรียนหรือพื้นที่ต่างๆ ในแต่ละอาคาร รวมทั้งสถานที่ตั้งและสภาพสิ่งแวดล้อม ทั้งภายใน และภายนอกสถาบัน

อนึ่งสภาพปัจจุบันสถาบันอุดมศึกษา มีภารกิจที่เพิ่มขึ้นมากกว่าเดิม อาทิบุคคลากรเพิ่มขึ้น เปิดสาขาเพิ่มขึ้น ขอบข่ายของข้อมูลที่สถาบันต้องเตรียมการเพื่อวางแผนจะต้องมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นจึงต้องเกี่ยวข้องกับตัวแปรอื่นอีก เช่น

- ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

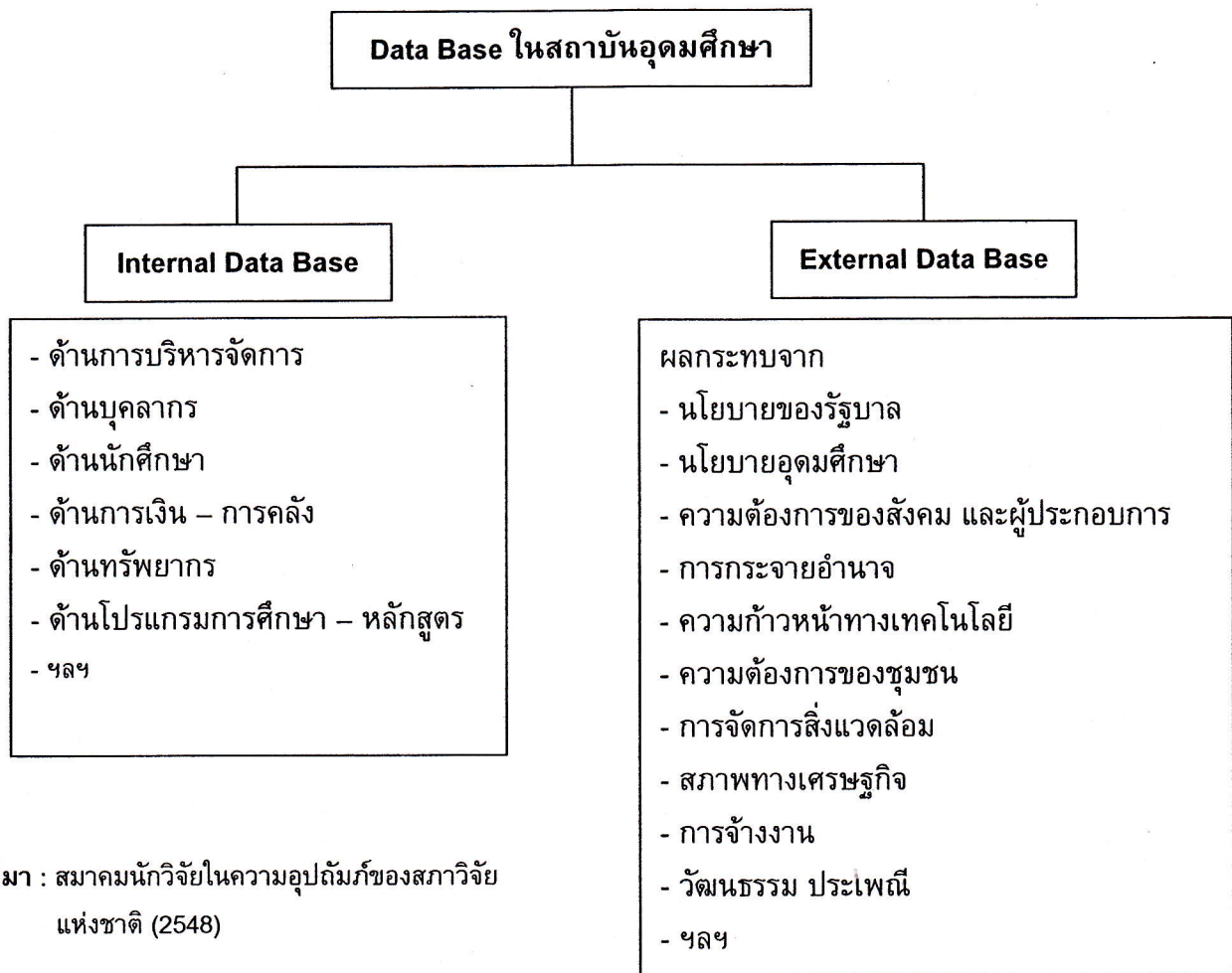
- การบริหารจัดการ

- การวิจัยและผลิตผลงานทางวิชาการ

- การบริการทางวิชาการแก่ชุมชน

- การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

ตัวอย่างข้อมูลที่ควรศึกษาในการบริหารสถาบันอุดมศึกษา

ภาระงานของวิจัยสถาบัน

1. มีการจัดทำสารสนเทศ เพื่อการวางแผนและพัฒนาศึกษาสถาบันอุดมศึกษา
2. มีการทำเอกสารบทความย่อ ผลงานวิจัยเพื่อเผยแพร่ให้กับบุคคล หน่วยงาน องค์กรทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ในรูปแบบของเอกสารและเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์
3. ดำเนินการวิจัยสถาบัน เพื่อวางแผนและพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา
4. จัดทำเอกสารเผยแพร่ สารสนเทศ และผลงานการวิจัยสถาบัน
5. จัดบริการให้คำปรึกษาและคำแนะนำการใช้ประโยชน์จากข้อมูลสารสนเทศและผลงานการวิจัยสถาบันแก่ผู้มาขอใช้บริการทั้งภายใน และภายนอกสถาบันอุดมศึกษา

อย่างไรก็ตามงานวิจัยสถาบัน มีหลายลักษณะ มีระดับความเข้มข้นที่จะเกิดผลกระทบเชิงบวกหรือลบ ต่องานของสถาบันแตกต่างกัน นักวิจัยจะต้องระมัดระวังในการเผยแพร่ผลงานวิจัยแต่ละประเภท

บทสรุป

การวิจัยสถาบันเป็นเสมือนกระจกส่องดูตนเองว่าได้ปฏิบัติหรือบริหารจัดการสถาบันตามนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์ที่สถาบันได้กำหนดไว้หรือไม่เพียงใด มีความสอดคล้องกับนโยบายและ ยุทธศาสตร์ของรัฐบาล กระทรวง ทบวง กรม หรือหน่วยงานเจ้าสังกัดของสถาบันนั้นๆ หรือไม่อย่างไร ทั้งนี้ เพื่อจะได้มีข้อมูลสำหรับใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงและพัฒนาางานของสถาบันได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิด ประสิทธิภาพ รวมทั้งเป็นวงจรของการพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่องไม่มีที่สิ้นสุด จึงกล่าวได้ว่าการวิจัยสถาบัน เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการปรับปรุงและพัฒนาองค์กร ขณะเดียวกันก็เป็นช่องทางในการส่งเสริมให้บุคลากร ผู้ทำงานวิจัยสถาบันได้พัฒนาศักยภาพทางวิชาการและมีโอกาสความก้าวหน้าในวิชาชีพของตนเองควบคู่ไป ด้วยกันกับการพัฒนาองค์กรด้วย ดังนั้น องค์กรต่างๆ โดยเฉพาะในสถาบันอุดมศึกษา สมาคมสถาบันและ ผู้บริหารทุกระดับจะต้องให้ความสำคัญและส่งเสริมสนับสนุนในเรื่องนี้อย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยดำเนินการ พร้อมๆ กันไปกับการกระตุ้นให้บุคลากรได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของการวิจัยสถาบัน มีการทำงานวิจัย อย่างจริงจังต่อเนื่อง และที่สำคัญต้องเป็นงานวิจัยที่มีคุณภาพสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ซึ่งจะส่งผลให้ เกิดเป็นวงจรของการพัฒนาที่จะนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จและเจริญก้าวหน้าต่อไป

เอกสารประกอบการเรียบเรียง

ทรงธรรม ชีระกุล. (มปป). การวิจัยสถาบัน : เครื่องมือสำคัญในการพัฒนาองค์กร. สืบค้นเมื่อ 25 กุมภาพันธ์

2555 จาก <http://www.tsu.ac.th/grad/report-/files/>

ศรีสุตา คล้ายคล่องจิตร. (มปป). หลักการและแนวคิดของการวิจัยสถาบัน (Institutional Research) สืบค้นเมื่อ

25 กุมภาพันธ์ 2555 จาก <http://www.elearning.ns.mahidol.ac.th/km/index>.

สมาคมนักวิจัยในความอุปถัมภ์ของสภาวิจัยแห่งชาติ. (2548). สรุปสาระสำคัญจากโครงการฝึกอบรมเรื่อง

การวิจัยสถาบัน (การวิจัยองค์กร) Institution Research. วันที่ 13 – 15 ธันวาคม 2548 ณ โรงแรม ริชมอนด์ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี.

สุพักตร์ พิบูลย์. (มปป). งานวิจัยสถาบัน (Institutional Research) สืบค้นเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2555 จาก

<http://www.gotoknow.org/blogs/posts/186818>.

สำนักวิจัยสถาบันและประเมินผล. (มปป). การวิจัยสถาบัน : เครื่องมือสำคัญในการพัฒนาองค์กร. สืบค้นเมื่อ

25 กุมภาพันธ์ 2555 จาก <http://www.ireo.bu.ac.th/1html-81.html>.

ข้อเสนอโครงการวิจัยสถาบัน

ชื่อโครงการ การติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สำนักวิชาวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ปีการศึกษา 2545 - 2548

A FOLLOW - UP STUDY OF GRADUATES OF THE SURANAREE UNIVERSITY OF TECHNOLOGY INSTITUTE OF SCIENCE IN GRADUATE PROGRAM, ACADEMIC YEAR 2003 - 2006

ที่ปรึกษาโครงการ รองคณบดีสำนักวิชาวิทยาศาสตร์ (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สสส กกก)

ผู้วิจัย นางรรร ปปปปปป หัวหน้าโครงการ

นางสาวจจจจ ศศศศศ นักวิจัย

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สำนักวิชาวิทยาศาสตร์ เป็นหน่วยงานที่มีภารกิจด้านการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาวิทยาศาสตร์พื้นฐานในระดับปริญญาตรี โดยได้เปิดทำการสอนในปีการศึกษา 2536 ระยะเริ่มแรกเปิดสอนในรายวิชาวิทยาศาสตร์พื้นฐานสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ซึ่งได้กำหนดให้เป็นวิชาบังคับ สำหรับหลักสูตรวิศวกรรมศาสตร์ และเทคโนโลยีการเกษตร รวมทั้งหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเคมี สาขาวิชาชีวเคมี สาขาวิชาคณิตศาสตร์ประยุกต์ สาขาวิชาชีววิทยาสิ่งแวดล้อม สาขาวิชาจุลชีววิทยา สาขาวิชาฟิสิกส์ สาขาวิชาเทคโนโลยีเลเซอร์ และสาขาวิชาภูมิสารสนเทศ มีผู้สำเร็จการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาดังแต่ปีการศึกษา 2542 - 2548 จำนวนทั้งสิ้น 129 คน แต่ยังไม่เคยมีการติดตามผลบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาแต่อย่างใด และเนื่องจากหลักสูตรเป็นหัวใจสำคัญในการจัดการศึกษา และหลักสูตรที่ดีจะต้องมีระบบการตรวจสอบและติดตามประเมินผลอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้มีการปรับปรุงและเป็นหลักประกันว่าบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาออกไปจะมีคุณภาพตามที่ต้องการ อีกทั้งสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้มีนโยบายให้สถาบันการศึกษา กำหนดเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาให้สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาของคณะกรรมการการอุดมศึกษา เกณฑ์มาตรฐานวิชาการและวิชาชีพ รวมทั้งเกณฑ์มาตรฐานอื่นๆ โดยกำหนดให้มาตรฐานด้านคุณภาพบัณฑิตเป็นมาตรฐานหนึ่งในการกำหนดมาตรฐานอุดมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของทบวงมหาวิทยาลัย (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2543: 96) ที่ได้เสนอแนวคิดว่าหลักสูตรเมื่อนำไปใช้ได้ระยะหนึ่งจะต้องมีการตรวจสอบถึงประสิทธิภาพของหลักสูตรโดยการพิจารณาคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษา ดังนั้นการติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาจึงเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ทราบว่าหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนของสำนักวิชามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพียงใด และเนื่องจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้กำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติในการประกันคุณภาพการศึกษา เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2539 โดยกำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งจัดให้มีระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถาบัน เพื่อเป็นเครื่องมือในการรักษาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเตรียมพร้อมรับการตรวจประเมินจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (สมศ.) (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, 2549: 10) มหาวิทยาลัยจึงได้ประกาศ

นโยบายการประกันคุณภาพของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี และกำหนดให้การติดตามผลของผู้สำเร็จการศึกษาเป็นตัวชี้วัดหนึ่งในการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งจากผลการตรวจประเมินคุณภาพภายในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ประจำปีการศึกษา 2548 ในส่วนของหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สำนักวิชาวิทยาศาสตร์ ถึงแม้จะพบว่า มีจุดเด่นคือ มีหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาที่ทันสมัยได้มาตรฐาน เช่น หลักสูตรวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิตและวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจุลชีววิทยา และสาขาวิชาเคมีและนักศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษาพื้นฐานภาพน้อย นอกจากนี้ นักศึกษาที่มีการตีพิมพ์บทความจากวิทยานิพนธ์ได้รับรางวัลดีเด่นด้วย แต่ก็ยังมีจุดที่ควรปรับปรุงคือยังไม่มีระบบติดตามการทำงานความก้าวหน้าทางการงานของบัณฑิต (ศิษย์เก่า) (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, 2549) ที่จะแสดงถึงคุณภาพมาตรฐานของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนของสำนักวิชาวิทยาศาสตร์จากความสำคัญดังกล่าวคณะผู้วิจัยในฐานะที่ปฏิบัติงานฝ่ายสนับสนุนวิชาการในสำนักวิชาวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีหน้าที่ดูแลงานบัณฑิตศึกษา งานประกันคุณภาพการศึกษา การรวบรวมข้อมูลเพื่อการจัดทำรายงานการ ของสำนักวิชาวิทยาศาสตร์ จึงสนใจที่จะทำวิจัยเกี่ยวกับการติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สำนักวิชาวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ปีการศึกษา 2545 -2548 เพื่อเป็นการดำเนินการติดตามผลการประเมินคุณภาพการศึกษา และเป็นข้อมูลในการประเมินคุณภาพการศึกษาของสำนักวิชา การประเมินภายนอกโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ตลอดจนจะเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอน การกำหนดนโยบายของสำนักวิชา ให้เป็นไปอย่างมีคุณภาพและมาตรฐาน สอดคล้องตามแนวทางการประกันคุณภาพของมหาวิทยาลัย และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของผู้สำเร็จการศึกษา เกี่ยวกับหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สำนักวิชาวิทยาศาสตร์

2.2 เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชาของผู้สำเร็จการศึกษาเกี่ยวกับความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษา

3. ขอบเขตของการวิจัย

3.1 ประชากร ได้แก่ ผู้สำเร็จการศึกษา ปีการศึกษา 2545 - 2548 ระดับปริญญาโท 42 คน ระดับปริญญาเอก 56 คน ผู้บังคับบัญชาของผู้สำเร็จการศึกษาจำนวน 196 คน

3.2 ตัวแปรที่ศึกษา ตัวแปรที่ศึกษาในครั้งนี้คือ ความคิดเห็นของผู้สำเร็จการศึกษา และความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชาของผู้สำเร็จการศึกษา

4. นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ผู้สำเร็จการศึกษา หมายถึง ผู้ที่ศึกษาตามข้อกำหนดของหลักสูตรจนสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโท และปริญญาเอก หลักสูตรสาขาวิชาเคมี หลักสูตรสาขาวิชาชีวเคมี หลักสูตรสาขาวิชาคณิตศาสตร์ประยุกต์ หลักสูตรสาขาวิชาชีววิทยาสังแวดล้อม หลักสูตรสาขาวิชาจุลชีววิทยา หลักสูตรสาขาวิชาฟิสิกส์ หลักสูตร

สาขาวิชาเทคโนโลยีเลเซอร์ และหลักสูตรสาขาวิชาภูมิสารสนเทศ สำนักวิชาวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ที่สำเร็จการศึกษาในปี 2545 - 2548

ผู้บังคับบัญชาของผู้สำเร็จการศึกษา หมายถึง ผู้บริหารซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้บังคับบัญชาชั้นต้นหัวหน้างาน หัวหน้าแผนก หัวหน้าฝ่าย ผู้จัดการ หัวหน้าหน่วยงาน หัวหน้าภาควิชา ของหน่วยงานที่ผู้สำเร็จการศึกษาปฏิบัติงานอยู่ด้วย

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา หมายถึง กิจกรรม รายวิชา เนื้อหา การจัดการเรียนการสอน ตลอดจนปัจจัยต่างๆ ที่ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรระดับปริญญาโทและปริญญาเอก ของสำนักวิชาวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงออกถึงความเชื่อ ทศนะ โดยการวินิจฉัย การพิจารณาหรือการประเมินผลอย่างมีรูปแบบ จากข้อเท็จจริงและความรู้ที่มีอยู่ของผู้สำเร็จการศึกษา และผู้บังคับบัญชาของผู้สำเร็จการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สำนักวิชาวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ความรู้ความสามารถ หมายถึง ประสบการณ์ทางด้านวิชาการที่สร้างสมจากการศึกษาตามหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา ในสาขาวิชาของสำนักวิชาวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

คุณลักษณะ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกซึ่งสังเกตเห็นได้ หรือลักษณะที่ชี้ให้เห็นพฤติกรรมด้านวิชาการ และด้านสังคม ของผู้สำเร็จการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สำนักวิชาวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (ผู้วิจัยสามารถนำข้อมูลในส่วนนี้มาเพิ่มเติมได้)

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการทำวิจัยในหัวข้อต่างๆ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา

การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็นการจัดการศึกษาที่ต่อเนื่องกับการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาคนเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจและการเป็นสมาชิกที่ดีและเป็นผู้นำของสังคม รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง เพื่อการดำรงชีวิตได้อย่างเป็นสุข เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2541:38) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาว่าเป็นการศึกษาเพื่อความรู้ (Knowledge) การศึกษาเพื่อสร้างทักษะ (Skill) และการศึกษาเพื่อสร้างคุณลักษณะชีวิต (Character) ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักในการกำหนดคุณลักษณะของทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจ ทักษะในวิชาชีพ มีความคิดสร้างสรรค์ และมีคุณธรรมในสาขาวิชาที่ศึกษา การศึกษาในระดับอุดมศึกษาแบ่งออกได้เป็น 2 ระบบใหญ่ คือ ระดับปริญญาตรี และระดับบัณฑิตศึกษา โดยการศึกษาในระดับปริญญาตรีนั้น เน้นหนักที่การให้ผู้เรียนได้เข้าใจ ปฏิบัติได้ และแสวงหาความรู้ต่อไปในสาขาที่ผู้เรียนได้เรียน ซึ่งนอกจากจะมีเป้าหมายในทางวิชาการแล้ว ในระดับปริญญาตรียังเน้นที่การสร้างและพัฒนาค่านิยม บุคลิกภาพ และแบบแผนพฤติกรรมของผู้เรียนพร้อมกันไปด้วย การศึกษาในระดับนี้ จึงมุ่งเน้นที่การแสวงหาความรู้ การใช้ความรู้ได้อย่างชาญฉลาดเหมาะสม มีความสอดคล้องกับสาขาที่เรียน ในขณะที่การศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาในระดับปริญญาโทและปริญญาเอกนั้นเน้นหนักที่การแสวงหาความรู้และการพัฒนาความรู้ขึ้นใหม่เป็นหลักสำคัญกล่าวได้ว่าการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นการศึกษาที่ต่อเนื่องจากการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการศึกษาในระดับปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรีหรือบัณฑิตศึกษาซึ่งเป็นการศึกษาระดับปริญญาโทและปริญญาเอก ความแตกต่างของ

การศึกษาในสองระดับนี้คือการศึกษาระดับปริญญาตรีมุ่งเน้นการแสวงหาความรู้และการพัฒนาความรู้เพื่อนำไปใช้พัฒนาคนและสังคม ส่วนบัณฑิตศึกษาก็คือการศึกษาเชิงลึกเฉพาะทางและมุ่งเน้นการเสาะแสวงหาความรู้เพื่อการพัฒนาความรู้ใหม่หรือการสร้างองค์ความรู้.....กล่าวได้ว่าผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถความเชี่ยวชาญเฉพาะในเชิงลึกทั้งทางด้านวิชาการวิชาชีพ การวิจัย มีความรู้กว้าง ทันสมัยสามารถปรับตัวได้ทันต่อเหตุการณ์และความเปลี่ยนแปลงในสังคม มีคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะที่แสดงออกได้อย่างชัดเจนถึงความสามารถที่จะพัฒนาคนและพัฒนาสังคมโดยใช้ความรู้ความสามารถที่มีอยู่ได้อย่างเหมาะสม

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

5.1 สำนักวิชาวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ทราบผลการติดตามบัณฑิต สำนักวิชาวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

5.2 สำนักวิชาวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี มีข้อมูลในการจัดทำรายงานการประกันคุณภาพการศึกษา

5.3 สำนักวิชาวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี มีข้อมูลในการปรับปรุงและพัฒนา กำหนดนโยบาย และวางแผนการจัดการเรียนการสอน ของสำนักวิชา

6. วิธีดำเนินการวิจัย

6.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประกอบด้วย ผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน 42 คน ผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก จำนวน 56 คน ผู้บังคับบัญชาของผู้สำเร็จการศึกษา จำนวน 98 คน รวมจำนวนประชากรทั้งสิ้น 196 คน

กลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้ศึกษาจากประชากรทั้งหมดโดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง โดยมีข้อมูลจำนวนผู้สำเร็จการศึกษา สำนักวิชาวิทยาศาสตร์ ดังตารางที่ 1 และ ตารางที่ 2

ตารางที่ 1 จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท สำนักวิชาวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ปีการศึกษา 2545 - 2548

หลักสูตร	ปีการศึกษา				
	2545	2546	2547	2548	รวม
1. สาขาวิชาเคมี	5	2	4	1	12
2. สาขาวิชาชีวเคมี	-	-	-	1	1
3. สาขาวิชาคณิตศาสตร์ประยุกต์	6	-	1	3	10
4. สาขาวิชาชีววิทยาสิ่งแวดล้อม	4	1	2	2	9
5. สาขาวิชาจุลชีววิทยา	-	-	2	1	3
6. สาขาวิชาฟิสิกส์	4	1	2	-	7
7. สาขาวิชาเทคโนโลยีเลเซอร์	-	-	-	-	-

รวม	19	4	11	8	42
-----	----	---	----	---	----

6.2 การรวบรวมข้อมูล

6.2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยใช้แบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 2 ฉบับ ดังนี้

แบบสอบถามฉบับที่ 1 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้สำเร็จการศึกษา เกี่ยวกับหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา สำนักวิชาวิทยาศาสตร์ แบ่งเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลทั่วไป เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) และเติมคำสั้น ๆ ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ตำแหน่ง หน่วยงานสังกัด งานที่ได้รับมอบหมายจากสังกัด ผลงานวิจัย ผลงานทางวิชาการ รางวัลหรือเกียรติคุณที่ได้รับ หลังจากจบการศึกษา

ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา สำนักวิชาวิทยาศาสตร์ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า-5 ระดับของลิเคอร์ท (Likert Scale อ้างถึงใน พวงรัตน์ ทวีรัตน์ 2540: 107 – 108) ซึ่งมีความหมายดังนี้

ระดับ ความหมาย

- 1 มีความเหมาะสมน้อยที่สุด หรือเห็นด้วยน้อยที่สุด
- 2 มีความเหมาะสมน้อย หรือเห็นด้วยน้อย
- 3 มีความเหมาะสมปานกลาง หรือเห็นด้วยปานกลาง
- 4 มีความเหมาะสมมาก หรือเห็นด้วยมาก
- 5 มีความเหมาะสมมากที่สุด หรือเห็นด้วยมากที่สุด

ตอนที่ 3 สอบถามความคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหลักสูตร เป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended Questions)

แบบสอบถามฉบับที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชาของผู้สำเร็จการศึกษา เกี่ยวกับผู้สำเร็จการศึกษา แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลทั่วไป เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) และเติมคำสั้น ๆ ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษาสูงสุด หน่วยงานที่สังกัด ความคุ้นเคยกับผู้สำเร็จการศึกษา

ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้สำเร็จการศึกษา สำนักวิชาวิทยาศาสตร์ เกี่ยวกับความรู้ความสามารถ และคุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า(Rating Scale) โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ของลิเคอร์ท (Likert Scale อ้างถึงใน พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540: 107 – 108) ซึ่งมีความหมายดังนี้

ระดับ ความหมาย

- 1 มีความเหมาะสมน้อยที่สุด หรือเห็นด้วยน้อยที่สุด
- 2 มีความเหมาะสมน้อย หรือเห็นด้วยน้อย
- 3 มีความเหมาะสมปานกลาง หรือเห็นด้วยปานกลาง
- 4 มีความเหมาะสมมาก หรือเห็นด้วยมาก
- 5 มีความเหมาะสมมากที่สุด หรือเห็นด้วยมากที่สุด

ตอนที่ 3 สอบถามความคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความรู้ความสามารถ และคุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษา สำนักวิชาวิทยาศาสตร์ เป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended Questions)

6.2.2 การสร้างแบบสอบถาม มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

6.2.2.1 ศึกษาเอกสารทางวิชาการและวรรณกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและวิธีการสร้างแบบสอบถามนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามากำหนดโครงสร้างของเครื่องมือและขอบเขตเนื้อหาของพฤติกรรมบ่งชี้

6.2.2.2 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านภาษา ด้านวิชาการ และด้านสถิติการวัดและประเมินผล เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและภาษา (Content validity) และนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาว่าข้อคำถามแต่ละข้อมีความสอดคล้องกับตัวแปรหรือไม่

เห็นว่าสอดคล้อง ให้คะแนน + 1

ไม่แน่ใจ ให้คะแนน 0

เห็นว่าไม่สอดคล้อง ให้คะแนน - 1

นำมาหาค่าเฉลี่ย แล้วปรับข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

6.2.2.3 นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไข แล้วไปทดลองใช้ (Try Out) โดย แบบสอบถามสำหรับผู้สำเร็จการศึกษา ทดลองใช้กับนักศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 30 คน ส่วนแบบสอบถามสำหรับผู้บังคับบัญชาของผู้สำเร็จการศึกษา ทดลองใช้กับคณาจารย์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี จำนวน 30 คน

6.2.2.4 นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง มาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค

6.2.2.5 ได้แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

6.2.3 การรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม มีขั้นตอนดังนี้

6.2.3.1 ขอนหนังสือจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

6.2.3.2 ดำเนินการส่งแบบสอบถามพร้อมติดดวงตราไปรษณียากรให้กับผู้สำเร็จการศึกษา และผู้บังคับบัญชาของผู้สำเร็จการศึกษา ทางไปรษณีย์ โดยให้ส่งกลับคืนทางไปรษณีย์หรือโทรสาร

6.3 การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัย ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows (Statistical Package for the Social Sciences)

1) การวิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามใช้ ร้อยละ

2) การวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้สำเร็จการศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตร และความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชาของผู้สำเร็จการศึกษา เกี่ยวกับ ความรู้ความสามารถ และคุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษา ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นจึงนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

7. ระยะเวลาที่ทำการวิจัยและแผนการดำเนินงานตลอดโครงการ

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้เวลาทำการวิจัยทั้งสิ้น 6 เดือน โดยมีกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

กิจกรรม	เดือน					
	1	2	3	4	5	6
1. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย และวางแผนการวิจัย						
2. สร้างเครื่องมือ ทดลองใช้ และปรับปรุงคุณภาพของเครื่องมือ						
3. เก็บรวบรวมข้อมูล						
4. วิเคราะห์ข้อมูล และแปลผลข้อมูล						
5. จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์						

8. งบประมาณตลอดโครงการ

จำนวนทั้งสิ้น 15,080 บาท (หนึ่งหมื่นห้าพันแปดสิบบาทถ้วน) โดยมีรายละเอียดดังนี้
รายการ จำนวนเงิน (บาท)

- 1) ค่าตอบแทนผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย จำนวน 3 คน คนละ 300 บาท 900
 - 2) ค่าสำเนาแบบสอบถาม หน้าละ 0.50 บาท จำนวน 6 หน้า 260 ชุด 780
 - 3) ค่าพิมพ์รายงาน หน้าละ 15 บาท จำนวน 100 หน้า 1,500
 - 4) ค่าสำเนาร่างรายงานฉบับสมบูรณ์ หน้าละ 0.50 บาท จำนวน 100 หน้า 10 เล่ม
500
 - 5) ค่าสำเนารายงานฉบับสมบูรณ์ หน้าละ 0.50 บาท จำนวน 100 หน้า 5 เล่ม 250
 - 6) ค่าจัดทำรูปเล่ม 15 เล่ม เล่มละ 30 บาท 450
 - 7) ค่าของที่ระลึก 1,500
 - 8) ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด (ค่ากระดาษ แผ่นบันทึกข้อมูล อุปกรณ์สำนักงาน) 3,000
 - 9) ค่าน้ำมันรถยนต์ 1,200
 - 10) ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ (ค่าโทรศัพท์ ค่าโทรสาร ค่าดวงตราไปรษณียากร ค่าธรรมเนียมไปรษณีย์ลงทะเบียน)
5,000
- รวม (หนึ่งหมื่นห้าพันแปดสิบบาท) 15,080

9. ลายมือชื่อหัวหน้าโครงการ

(นางพิกุล ประดับศรี)

หัวหน้าโครงการ

ประวัติผู้วิจัย

1. นางพิกุล ประดับศรี (หัวหน้าโครงการ)

ระดับการศึกษา: ศีษษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรและการนิเทศ)

ประสบการณ์ในงานวิจัย: การประเมินหลักสูตรวิศวกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมเครื่องกล มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี (วิทยานิพนธ์) การสังเคราะห์งานวิจัย เรื่อง การประเมินหลักสูตร

สถานที่ติดต่อ: สำนักวิชาวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี โทรศัพท์ 0-4422-4599

2. นางสาวภัทราวรรณ สุนทราศรี (ผู้ร่วมวิจัย)

ระดับการศึกษา: ศิลปศาสตรบัณฑิต (การจัดการ)

สถานที่ติดต่อ: สำนักวิชาวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี โทรศัพท์ 0-4422-4188

บรรณานุกรม

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2541). มหาวิทยาลัยที่ทางแยก: จุดประกายวิสัยทัศน์อุดมศึกษาไทยในอนาคต. กรุงเทพฯ: ชัคเชสมิเดีย จำกัด.
- ทบวงมหาวิทยาลัย. (2543ก). รายงานการวิจัยเอกสารเรื่องหลักเกณฑ์และรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรที่พึงประสงค์ในระดับบัณฑิตศึกษา. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดอรุณการพิมพ์.
- ทบวงมหาวิทยาลัย. (2543ข). รายงานการวิจัยเอกสารเรื่อง การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในระดับบัณฑิตศึกษา. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดอรุณการพิมพ์.
- มหาวิทยาลัยทักษิณ. (2547). รายงานการศึกษาความคิดเห็นของบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่มีต่อการทำงานและการศึกษาในมหาวิทยาลัยทักษิณ ปีการศึกษา 2545 – 2546.
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. (2548). คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. นครราชสีมา: ห้างหุ้นส่วนจำกัดมิตรภาพการพิมพ์.
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. (2549). รายงานการประเมินตนเอง สำนักวิชาวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ปีการศึกษา 2548. นครราชสีมา: สำนักวิชาวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2549). มาตรฐานการอุดมศึกษาและเกณฑ์มาตรฐานที่เกี่ยวข้อง. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.
- สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย. (2545). วิกฤตอุดมศึกษาของไทยและทางออกของปัญหา. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.
- อดุลย์ วิริยเวชกุล. (2541). คู่มือการจัดการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. กรุงเทพฯ: เจริญดีการพิมพ์. _